

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Čínská energetická politika v subsaharské Africe

(Ropa za zbraně)

Bakalářská práce

Autor: Jan Hejčl

Studijní obor: B6701 Politologie

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Lukáš Tichý, Ph.D.

Hradec Králové 2017

Zadání bakalářské práce

Autor: Jan Hejčl

Studium: F12362

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie

Název bakalářské práce: **Čínská energetická politika v subsaharské Africe (ropa za zbraně)**

Název bakalářské práce Energy Policy of China on Sub-Saharan Africa (oil for weapons)
AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem práce je analyzovat čínskou energetickou politiku od roku 1995 do současnosti, pojmenovat klíčové aktéry a představit strategii go-out, která je od roku 2006 klíčová pro vztahy Čínské lidové republiky se subsaharskou částí Afriky. Zvláštní pozornost je věnována čínským investicím a jejich dopadům na bezpečnostní situaci zvolených zemí subsaharské Afriky, především v kontextu dodávek zbraní za ropu. Práce analyzuje energetický potenciál zvolených afrických zemí a uplatněnou čínskou politiku se zaměřením na problematiku čínských dodávek zbraní výměnou za nerostné suroviny. Metody použité v této práci budou deskripce a případové studie aplikované na jednotlivé případy vztahů Číny s vybranými státy subsaharské Afriky.

Ejiofor, Tonna. 2009. Sino-African Energy Relations: A Balanced or Lopsided Relationship?. Dundee: University of Dundee. Eurasia Group. 2006. China's overseas investments in oil and gas production. New York: Eurasia Group. Fürst, Rudolf a kol. 2011. Vzestup Indie a Číny: Přichází asijské století? Praha: Ústav mezinárodních vztahů. Gill, Bates a Reilly, James. 2007. "The tenuous hold of China Inc. in Africa". In: The Washington Quarterly, roč. 30, č. 3, 2007, s. 3752. Serge Michel. 2009. China Safari: On the Trail of Beijing's Expansion in Africa. New York: Nation Books. Shinn, David. 2009. "Chinese Involvement in African Conflict Zones". In: ChinaBrief, roč. 9, č. 7, s. 7-10. Washington: The Jamestown Foundation. Suchánek, Jiří. 2013. "Hodnotová východiska energetických strategií Číny a EU v Africe." Mezinárodní vztahy roč. 48, č. 1, 2013, s. 50-69. Taylor, Ian. 2006. China and Africa: Engagement and compromise. London a New York: Routledge. Tjønneland, Elling. 2006. China in Africa, Implications for Norwegian foreign policy and development policies. Bergen: CMI.

Garantující pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Lukáš Tichý, PhD.

Oponent: Mgr. Iva Sojková

Datum zadání závěrečné práce: 17.9.2014

Poděkování

Rád bych poděkoval Mgr. et Mgr. Lukáši Tichému, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky, trpělivost i vstřícnost při konzultacích.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 12.6.2017

Anotace

Vliv Čínské lidové republiky v subsaharské oblasti afrického kontinentu je fenomén především posledních dvaceti let. První významný vstup na tento kontinent můžeme zaznamenat v roce 1995 v Súdánu. V rámci problematiky zajištění energetické bezpečnosti Čínské lidové republiky a jejího přístupu k energetickým zdrojům ve světě se práce zaměří na energetický sektor Číny a její vliv na vybrané země v oblasti subsaharské Afriky, konkrétně Angoly, Súdánu a Nigérie jako významných producentů zemí. Stejně tak bude pozornost věnována zpětnému působení těchto afrických zemí na energetickou bezpečnost Číny.

Cílem práce je analyzovat čínskou energetickou politiku od roku 1995 do současnosti, pojmenovat klíčové aktéry a představit strategii go-out, která je od roku 2006 klíčová pro vztahy Čínské lidové republiky se subsaharskou částí Afriky. Zvláštní pozornost je věnována čínským investicím a jejich dopadům na bezpečnostní situaci zvolených zemí subsaharské Afriky, především v kontextu dodávek zbraní za ropu. Práce analyzuje energetický potenciál zvolených afrických zemí a uplatněnou čínskou politiku se zaměřením na problematiku čínských dodávek zbraní výměnou za nerostné suroviny.

Metody použité v této práci budou deskripce a případové studie aplikované na jednotlivé případy vztahů Číny s vybranými státy subsaharské Afriky.

Klíčová slova: Čína, subsaharská Afrika, energetická bezpečnost, ropa za zbraně, energetika, Go-out strategie

Annotation

Influence of People's Republic of China on Sub-Saharan African countries is phenomenon, especially during last twenty years. First remarkable entrance to this continent can be noticed in Sudan by 1995. The theme of securing energy security of People's Republic of China and it's access to energy resources all over the world will be specialized to China's energy sector and it's influence on chosen countries in Sub-Saharan Africa area, especially Angola, Sudan and Nigeria as important producers. The attention will be also given to reciprocal influence on energy security of China by these countries.

The goal of this paper is to analyze Chinese energy policy since 1995 till now, to define main actors and to introduce the go-out strategy, the key one for the relationship of People's Republic of China and Sub-Saharan African countries since 2006. Chinese investment and it's impact on safety of selected countries of Sub-Saharan Africa will be accented, in particular weapons-oil transactions mentioned. The paper analyzes energy potential of chosen African countries and applied Chinese policy focusing on area of Chinese weapons supply in exchange of natural resources.

Methods used in this paper are description and single-case studies applied on single cases of relationships of China with selected countries of Sub-Saharan Africa.

Keywords: China, Sub-Saharan Africa, Energy security, Oil for weapons, energy, go-out strategy

OBSAH

Úvod.....	9
1 Koncept energetické bezpečnosti.....	14
1.1 Vymezení pojmů energetické bezpečnosti.....	14
1.2 Vývoj pojmu energetická bezpečnost.....	16
1.3 Koncept ropa za zbraně.....	19
1.4 Energetická bezpečnost Číny.....	20
1.4.1 Ropa.....	22
1.4.2 Zemní plyn.....	24
1.4.3 Uhlí.....	26
1.4.4 Produkce elektrické energie.....	26
2 Čínské angažmá ve zvolených státech.....	29
2.1 Historie vzájemných vztahů.....	29
2.2 Go-out policy.....	32
2.2.1 Forum on China-Africa Cooperation.....	34
2.3 Angola.....	35
2.3.1 Vzájemné vztahy a čínské investice.....	35
2.3.2 Vojensko-politický rozměr a import zbraní z Číny.....	36
2.4 Nigérie.....	38
2.4.1 Ropné bohatství.....	39
2.4.2 Vzájemné vztahy a čínské investice.....	40
2.4.3 Vojensko-politický rozměr a import zbraní z Číny.....	41
2.5 Súdán.....	43
2.5.1 Vývoj vzájemných vztahů.....	45
2.5.2 Ropný průmysl a vojensko-politický rozměr.....	46
2.5.3 Mezinárodní dopady výměny ropy za zbraně v Súdánu.....	49
Závěr.....	50
Seznam pramenů a literatury.....	52
Prameny.....	52

Internetové zdroje.....	52
Přílohy.....	i
Seznam obrázků, grafů a tabulek.....	iii

Úvod

Mohutný přerod ze zaostalého agrárního státu v moderní rozvinutý stát v posledním půlstoletí znamenal pro Čínskou lidovou republiku (ČLR) proniknutí mezi globální velmoci a to jak hospodářské a tržní, tak politické. Tento vývoj má značné dopady na čínské potřeby a má zásadní vliv na formulaci domácí i zahraniční politiky a především bezpečnosti energetické a celkově energetického sektoru. Energetická bezpečnost se postupem času stává významnou součástí rozvinutých a rozvíjejících se států a jejich ekonomik. To je i případ Číny, jejíž význam v této oblasti vyplývá ze zvyšující se poptávky po energetických zdrojích, která neustále roste v návaznosti na růst hospodářství a průmyslové výroby. Důsledky této zvyšující se poptávky po energetických zdrojích mají, vedle vlivu na globální energetický trh, přímé důsledky na geopolitiku, trh a bezpečnost jak producentských tak i spotřebitelských států. Nárůst energetické spotřeby Číny spolu s úsilím zisku zahraničních energetických aktiv přináší i otázky související s politickou i energetickou stabilitou.

Do čínské strategie energetické bezpečnosti se promítá nutnost formulace konceptu zajištění potřebných energetických surovin, jejichž nedostatek vede k expanzi do jiných regionů a zákonitě i střetům s ostatními globálními hráči, kteří v nich působí. Čínská snaha zahrnuje i odkup nalezišť v ropných státech a vytěžená surovina neputuje na globální trh, nýbrž přímo do Číny samotné. Takový postup předznamenává několik důsledků, kterým se tato práce bude věnovat.

Práce analyzuje čínskou energetickou bezpečnost a uplatňovanou zahraniční politiku Číny v subsaharské Africe v období let 1995 až 2015, jakožto možnou cestu k zajištění a diverzifikaci čínské energetické bezpečnosti importem surovin z producentských států subsaharské Afriky. Toto časové ohraničení je zvoleno s ohledem na počátek rozsáhlejších čínských aktivit na černém kontinentu. V roce 1995 dochází k prvním rozsáhlým čínským investicím do ropného průmyslu v Súdánu, které předznamenaly další investice nejen v Súdánu, ale i proud investic do dalších afrických zemí. Časové ohraničení do roku 2015 je voleno s ohledem na dostupnost literatury a

dalších zdrojů, především statistických informací týkajících se obchodů se zbraněmi a ropou. Dále analyzuje potenciál těžby ropy ve zvolených afrických zemích a uplatněnou čínskou politiku se zaměřením na problematiku čínských dodávek zbraní výměnou za nerostné suroviny, tedy zda dochází k této formě obchodu a v jaké míře.

Tato práce je vedena se záměrem pojmenovat klíčové aktéry a dále analyzovat čínské investice a jejich dopady na bezpečnostní situaci zvolených zemí subsaharské Afriky, především v kontextu dodávek zbraní za ropu. Cílem práce je identifikovat proces výměny ropy za zbraně, zda a v jaké míře k němu dochází mezi Čínskou lidovou republikou a třemi státy subsaharské Afriky – Angolou, Nigérií a Súdánem. Obsahem práce je koncept energetické bezpečnosti Čínské lidové republiky ve vztahu k vybraným zemím subsaharské Afriky – Angole, Nigérii a Súdánu, jakožto států s největšími prokázanými zásobami ropy v rámci konkrétní části afrického kontinentu (CIA 2017a) i největšími příjemci čínských rozvojových investic (Suchánek 2013: 55), vliv na jejich rozvoj, investice a především pak možnost vztahu mezi exportem ropy a importem čínských zbraní do producentů země. Je tedy zřejmé vyústění těchto aspektů do vytvoření hypotézy, kterou je cílem vyvrátit, či potvrdit. Hypotéza tedy předpokládá vztah v podobě dodávek zbraní do vybraných států subsaharské Afriky výměnou za dodávky nerostných surovin do Číny ať přímo, či prostřednictvím peněz. Hlavní výzkumné otázky jsou koncipovány vzhledem k hypotéze tak, aby zjednodušily její obhájení či vyvrácení: Jaké jsou vzájemné vztahy Čínské lidové republiky s vybranými státy subsaharské Afriky - Angolou, Nigérií a Súdánem a jakým způsobem se v průběhu let 1995 – 2015 vyvíjely? Existují případy, kdy lze jednoznačně říci, že Čína výměnou za vytěžené suroviny a investice poskytla dané zemi zbraně či prostředky na jejich nákup?

V práci je užit empiricko-analytický přístup a metoda analýzy textů a dokumentů, které osvětlí teoretické pozadí problematiky - tedy zda ve zvolených zemích dochází k prodeji zbraní, či jejich výměnu za ropu směřující do Číny. Hendl definuje analýzu následovně:

„analýza spočívá v rozdělení celku na jeho komponenty a zkoumání,

jak tyto komponenty fungují jako relativně samostatné prvky a jaké jsou mezi nimi vztahy. Každá analýza se vyznačuje určitým stupněm explorační. Znamená to, že při ní provádíme průzkumové a objevující aktivity.“ (Hendl 2005: 35)

Práce má podobu kvalitativního výzkumu, který týž autor definuje takto:

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému (...). V typickém případě kvalitativní výzkumník vybírá na začátku téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat.“ (Hendl 2005: 50)

Jednotlivé zvolené země budou předmětem deskriptivních jednopřípadových studií, které se zaměří na vývoj vzájemných vztahů mezi Čínou a předmětnou zemí - Angolou, Nigérií a Súdánem, dále na objem exportu ropy z předmětné země a nakonec objem importu zbraní pocházejících z Číny do těchto zemí. Případovou studii pak rozumíme úsilím, které směřuje k porozumění určitému sociálnímu objektu v jeho jedinečnosti a komplexitě. Slouží k zachycení složitosti případu, popis vztahů v jejich celistvosti, zkoumaný případ vkládá do širších souvislostí a hlavním účelem je porozumění případu. (Hendl 2005: 104–105) Koncept ropy za zbraně, který je v této práci využit, vychází z práce Lauren Dickey nazvané „Weapons for Oil exchanges in Contemporary in Sino-African Relations“. (Dickey 2011: 1)

V práci je využito neorealistického pojetí energetické bezpečnosti, který se poprvé objevuje v důsledku tzv. ropných šoků v 70. letech 20. století. Na strukturu mezinárodních vztahů toto pojetí nahlíží jako na anarchický systém, ve kterém je každý aktér odkázán sám na sebe, absentuje ústava, či suverén, jemuž by byli jednotliví aktéři podřízeni, tudíž se projevují egoisticky ve snaze přežít a tudíž lze mnohem obtížněji docílit mezinárodní spolupráce. Příklad výkladu klasického neorealismu publikoval například Kenneth Waltz v roce 1979, čímž se stává zakladatelem tohoto směru. (Drulák 2010: 60–62) Realismus v energetické bezpečnosti identifikuje jako hlavního a

nejdůležitějšího aktéra vládu, která má za úkol zajistit energetickou bezpečnost státu. Není tedy možné, aby energetickou bezpečnost jednoho státu zajišťoval jiný stát, případně soukromá společnost bez státního podílu. Do obchodních vztahů mohou příslušníci národního státu vstupovat napříč hranicemi. Primárním tvůrcem národní legislativy je stát, který řídí ekonomické vztahy a rovněž pomocí regulací si zachovává moc nad energetickým sektorem, čímž dochází k zajištění energetické bezpečnosti. (Krpec, Pšeja 2006: 24-25) Neorealistické pojetí, především v kontextu energetické bezpečnosti a energetické svrchovanosti států, se pro potřeby této bakalářské práce jevil jako nejvhodnější teoretický rámec pro otázky spojené s energetickou bezpečností.

Práce bude rozdělena na dvě hlavní části. První z nich bude zaměřena na vymezení pojmů spojených s energetickou bezpečností, jako je hrozba, riziko a energetická bezpečnost. Následuje představení konceptu ropy za zbraně, který představuje těžiště tohoto textu. Následující kapitola se věnuje energetické bezpečnosti Číny a její politice v tomto oboru, zájmům, dopadům působení i vlivu Číny ve vybraných státech subsaharské Afriky, které je jednou s hlavních cílů při zisku práv na těžbu ropy v zahraničí. Druhou část práce tvoří popis historie působení Číny na africkém kontinentu, představení uplatňované strategie a především jednotlivé případové studie vybraných subsaharských států - Angoly, Nigérie a Súdánu, analyzující množství produkce ropy, její vliv na energetickou bezpečnost Číny. Hlavní těžiště těchto případových studií je analýza čínské přítomnosti v těchto státech mezi lety 1995 a 2015 v rámci vymezeném go-out strategií se zaměřením na naplnění a dopad této strategie na producentské státy a vliv konkrétních států na možné změny či přizpůsobení této strategie vůči nim samotným. Zvláštní ohled bude brán na dodávky zbraní těmto producentským zemím výměnou za ropu a dopady těchto dodávek v mezinárodním kontextu, především mezinárodnímu tlaku na omezování těchto dodávek, identifikace reálného dopadu mezinárodního společenství na trend těchto dodávek a v poslední řadě identifikovat možnost bezpečnostních dopadů v rámci možné výměny ropy za dodávky zbraní.

Čínská zahraniční energetická politika v subsaharské Africe se stala předmětem

zájmu řady autorů. Literatura uvádí několik odlišných pojmů označujících čínskou energetickou politiku obecně. V první řadě můžeme zmínit tzv. „go-out strategii“ jak ji označují Lieberthal a Herberg a kterou v práci dále rozvádím, v druhé řadě „goes out“, které používají Jakobson a Zha. Dalším pojmem, který uvádí Chen, je tzv. „ropná diplomacie“, kterou definuje jako zahraniční aktivity s přímou účastí vlády s cílem zajistit dostatečné zdroje ropy a zemního plynu ze zahraničí včetně ustavení stabilní spolupráce s producenty. (Kodůusková et al. 2014: 49) Politika energetické bezpečnosti je často realizována formou mezivládních dohod s dalšími neekonomickými cíli – zisk kontroly nad zahraničními dodávkami, budování ropovodů a plynovodů z blízkého okolí a v neposlední řadě diverzifikace zdrojů. Autorkou, která přichází s konceptem výměny ropy za zbraně, jež je základem této práce, je L. Dickey (Dickey 2011). Z českého prostředí je nutno zmínit B. Dančáka, který se zabývá otázkami energetické bezpečnosti např. v práci „Energetická bezpečnost a zájmy České republiky“, kde navazuje na definici energetické bezpečnosti S. Yergina a dále Ocelík a Černoch, z jejichž práce bude hojně čerpáno. (Yergin 2015; Ocelík a Černoch 2014)

1 Koncept energetické bezpečnosti

Energetická bezpečnost je značně se rozvíjejícím odvětvím současnosti i pojmem velmi často používaným napříč různorodými oblastmi od akademického prostředí, přes média, politiku i soukromou sférou. Fenomén energetické bezpečnosti má v rámci energetické politiky spotřebitelských zemí, jakožto i snaha o její posílení, významnou roli. Konceptualizace a zařazení do většího celku mezinárodních vztahů i samotné definování tohoto pojmu je však problematické a nelze jej provést bez zařazení do širšího kontextu bezpečnosti, dále je ovlivněn nejen samotnými aktéry ale i událostmi a vývojem mezinárodního prostředí. Obsahem této kapitoly bude vymezení pojmů vztahujících se k energetické bezpečnosti, hrozby, rizika, používané náhledy na energetickou bezpečnost a v poslední řadě také analýza energetické bezpečnosti ČLR.

1.1 Vymezení pojmů energetické bezpečnosti

Pojetí se v čase měnilo v závislosti na posuny ve využití energosurovin. Právě v případě ropy došlo ke značnému prohloubení významu této suroviny s rozvojem jejího využití i rozvojem závislých odvětví a dopravy. Značný vliv na přístup k problematice energetické bezpečnosti i jejímu významu v rámci geopolitickém měly ropné šoky v podobě prudkého růstu cen ropy v 70. letech, související s ropným embargem na země podporující Izrael během jomkipurské války v roce 1973 a Íránské revoluci o šest let později. V této souvislosti dochází během 70. a 80. let i k rozvoji podboru mezinárodních vztahů - bezpečnostních studií, které se od druhé světové války pohybovaly pouze ve vojenských dimenzích, tedy zkoumání války, konfliktů a zajištění vojenské bezpečnosti, také do nevojenských dimenzí právě tak, jak to později rozvíjí ve své studii z roku 1983 Barry Buzan, tedy do oblastí ekonomické a sociální. (Ocelík a Černoš 2014: 39) Pojem energetická bezpečnost se v souvislosti války Íránu s Irákem v letech 1980–88 dostává do centra pozornosti producentů států a je dále propojována s dalšími dimenzemi bezpečnosti, především ekonomickou a vojenskou. Dále je nutné připomenout další obory v rámci mezinárodních vztahů, které souvisí s

problematikou energetické bezpečnosti, především jejich vlivem na bezpečnost obyvatel v důsledcích ohrožení sociální, ekonomickou či politickou krizí státu, tedy rozvojová studia a mezinárodní politická ekonomie. Na základě tohoto překrývání oborů v kontextu energetické bezpečnosti i energetické politiky je tedy nasnadě usoudit, že toto téma nelze jednoznačně zařadit pod určitý obor v rámci mezinárodních vztahů, jak by se jistě hodilo, ale na spojnici sektorů bezpečnostních, politických a bezpečnostních (viz dále). V souvislosti se sektorovým pojetím bezpečnosti a zařazením energetické bezpečnosti můžeme zmínit i spor v rámci ekonomického sektoru o postavení státu oproti trhu, tedy mezi neomerkantilistickým a liberálním přístupem kladoucím důraz na soukromou ekonomickou sféru. Tento spor se promítá i do problematiky energetické bezpečnosti, respektive úlohu státních a soukromých aktérů v rámci energetických obchodů. Dle této logiky lze energetickou bezpečnost, na základě funkce trhu na základě poptávky a proměn ceny, podřadit ekonomickému sektoru. (Buzan 2005: 23-26, Ocelík, Černoch 2014: 55-63)

V druhé řadě je nutné zasadit energetickou bezpečnost do kontextu pojmů s tématem souvisejících, tedy bezpečnost, hrozba a riziko. Bezpečnost se dá obecně charakterizovat jako stav kdy jsou eliminovány hrozby pro aktéra, přičemž kodaňská škola tento pojem vyjadřuje jako schopnost aktéra čelit hrozbám a přežít, konkrétně „*přežít tváří v tvář existenčním hrozbám*“. Bezpečnost autoři v rámci kodaňské školy proto definují jako

„auto-referenční druh jednání, protože právě prostřednictvím tohoto jednání se z daného tématu stává bezpečnostní problém – nikoli nutně proto, že určitá existenční hrozba skutečně existuje, nýbrž proto, že téma je jako takový typ hrozby prezentováno“. (Buzan 2005: 23-26)

Následně tento pojem vymezit pozitivně i negativně. Pozitivním vymezením bezpečnosti rozumíme bezpečnost subjektu a zajištění jeho přežití a dalšího rozvoje, negativním vymezením pak neexistence (maximální eliminace) hrozby. (Buzan 2005, Ocelík, Černoch 2014)

Hrozba je

„primární, mimo nás nezávisle existující, vnější fenomén, který může nebo chce poškodit nějakou konkrétní hodnotu. Závažnost hrozby je úměrná povaze hodnoty a toho, jak si danou hodnotu ceníme. Hrozba může být jevem přírodním, definovaným fyzikálně – takovou hrozbu nazýváme hrozbou neintencionální. Realizace neintencionální hrozby je stochastické povahy. Zcela jiného původu je hrozba působená či zamýšlená činitelem nadaným vůlí, úmyslem (hrozba intencionální) – zamýšlí ji, připravuje, spouští či realizuje lidský jedinec nebo kolektivní aktér. Termín ohrožení je synonymem termínu hrozba.“ (Zeman 2003: 58)

Rizikem rozumíme

„pravděpodobnost, že dojde ke škodlivé události, jež postihne danou hodnotu. Jinak je riziko možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne událost, jež se liší od toho, co si přejeme. Riziko je odvozená závisle proměnná a dá určit nebo odhadnout tzv. analýzou rizik. Riziko je reakcí na hrozbu, též na stav naší připravenosti (zranitelnosti) a je spojeno s rozhodováním.“ (Zeman 2003: 58)

1.2 Vývoj pojmu energetická bezpečnost

Pojem energetická bezpečnost se objevuje v souvislosti s rozvojem pojmu bezpečnosti na pozadí studené války a jeho rozšiřování do nevojenských dimenzí. Za rozvojem tohoto pojmu a především jeho vymezení pochází z proměny konceptualizace bezpečnosti v myšlení Kodaňské školy, kde je patrný odklon od objektivního pojetí k subjektivnímu chápání bezpečnosti. Vedle tradičních vojenských hrozeb bylo třeba hledat odpovědi na nové výzvy, především ekonomické, sociální, ale i další hrozby, které nelze definovat pouze pomocí konfliktu, například nedostatek potravin, ale i nedostatek strategických surovin. Tento přístup, vycházející z Kodaňské školy, vycházející z práce Barryho Buzana (1983) *People, States and Fear: National Security Problem*, můžeme nalézt u Barryho Buzana v jeho studii z roku 1997, ve které přístup rozvíjí a kde dochází k rozdělení bezpečnosti do několika sektorů, od vojenského, přes ekonomický, společenský a politický. Z této studie rovněž vyplývá provázanost sektorů, které definoval. (Ocelík, Černocho 2014)

V samotné definici pojmu energetická bezpečnost nepanuje přílišná shoda. Můžeme uvést například definici Mezinárodní energetické agentury (IEA), která má za cíl vytvořit efektivní a spolehlivý mechanismus zavádění standardů v rámci mezinárodní spolupráce již od jejího založení. „*Dostupnost nepřerušovaných dodávek energetických surovin za přijatelnou cenu a s ohledem na životní prostředí*“. (IEA 2015) Oproti jiným tedy klade důraz na životní prostředí. V této souvislosti je třeba uvést heterogenitu vnímání energetické bezpečnosti ze strany států. Lze to ukázat na případu Evropské unie, ve které je většina států závislá na dodávkách surovin a proto energetickou bezpečnost chápe jako minimalizaci rizik vedoucí k ohrožení strategických dodávek energetických surovin. Rámec surovinové bezpečnosti pak představuje zajištění nutných dodávek nejen energetických, ale i nerostných surovin nutných pro provoz ekonomiky státu. Další definicí, které je velmi známá, pochází od Daniela Yergina: „*energetická bezpečnost znamená dostupnost dostatečných dodávek za přijatelné ceny*“. (Yergin 2006: 76) V téže eseji Yergin dále tvrdí, že se definice energetické bezpečnosti pro každý stát může měnit, vzhledem k jeho potřebám. V případě Ruska zní definice energetické bezpečnosti následovně:

„obnovit státní kontrolu nad strategickými zdroji, hlavními produktovody a kanály, kterými jsou uhlovodíky distribuovány na světový trh“. (Yergin 2006: 76)

V případě Číny a Indie:

„přizpůsobit se k jejich nové závislosti na světových trzích, které reprezentuje důležitý posun od jejich minulé soběstačnosti“. (Yergin 2006: 76)

Barry Barton definuje energetickou bezpečnost jako

„stav, ve kterém národ, jeho občané a podniky mají přístup k dostatečným zdrojům energie za přijatelné ceny, přičemž v dohledné budoucnosti se neobjeví žádná vážná rizika, která způsobí narušení tohoto přístupu“ (Barton et al. 2004: 5).

Dalším možným rozdělením definic vztahující se k energetické bezpečnosti je dělení podle pozice, tedy jak ji vnímá producentský a spotřebitelský stát. V takovém případě je zájmem spotřebitelského státu zajištění dostatečného množství suroviny za

dostupnou cenu, v pozici producentské země jde především o zajištění dostatečné stability poptávky po surovině a jejího vývozu. Lze tedy usoudit, že energetická bezpečnost je, pokud bychom chtěli generalizovat, ve většině případů chápána jako rovnovážný stav mezi množstvím suroviny či energie a přijatelnou cenou z pohledu odběratele.

V sektoru zajištění energetické bezpečnosti se v literatuře dá převážně setkat se dvěma hlavními přístupy, strategickým a tržním, vycházejícím z liberálně-idealistické tradice mezinárodních vztahů. Prvně zmíněný, strategický, přístup považuje stát jakožto klíčovou složku bezpečnosti státu formulující i naplňující domácí i zahraniční části energetické politiky. Energetická bezpečnost je pak klíčovou složkou bezpečnosti národní, na které závisí ekonomický růst a s tím související politická i vojenská moc státu. Ropu i zemní plyn tento přístup chápe jako suroviny se strategickým významem a přístup k těmto komoditám pouze tržním přístupem, při možnosti jeho selhání, chápe jako stálou hrozbu národní bezpečnosti. Řešení k posílení energetické bezpečnosti vycházejí ze snahy eliminovat výpadky dodávek surovin ze zahraničí, dochází k budování ropovodů a plynovodů k dosažení diverzifikace dodavatelů a tedy stálého přísunu surovin, případně přechodu od jednoho dodavatele ke druhému. Druhý zmíněný, tržní přístup charakterizuje zapojení zájmů nejen spotřebitelského, ale i producentského státu, především jejich společný cíl jednotlivých aktérů, tedy stabilní trhy pro dosažení energetické bezpečnosti. Energetická bezpečnost jako taková tedy není předmětem přežití státu a jeho bezpečnosti, ale především efektivního fungování mezinárodních vztahů, nejen mezi jednotlivými státy, ale zahrnuje i množství dalších aktérů – nevládní organizace, mezinárodní společnosti. (Kod'ousková et al. 2014: 40-42)

1.3 Koncept ropa za zbraně

Předpokládaný vztah, nastíněný v úvodní části mezi Čínou a ropnými producenty subsaharské části Afriky, do značné míry uvažuje o těchto zemích jako o odbytišti zbrojního průmyslu. Takovou úvahu podporuje fakt, že jde o země relativně nestabilní, zaostalé. Samotná myšlenka, kdy státy exportují ropu, za kterou inkasují prostředky, které dále vynakládají na nákup zbraní je z větší části v literatuře opomíjena. Může to být způsobeno více faktory. Většina dotčených států nezveřejňuje nebo nedisponuje zcela, či částečně, statistikami nákupů zbraní a vojenského materiálu, případně Čína, jakožto aktér, na kterého se v této práci soustředím, rovněž není zcela otevřena publikaci uskutečněných obchodů s vojenským materiálem. Je to logické, neboť povinnost evidovat obchody spadajících do kategorie malých palných zbraní absentuje, proto lze dohledat především obchody týkajících se velkých zbraní, letadel a lodí. Evidenci rovněž nepodléhá licenční výroba zbraní na půdě afrických států.

Navzdory úskalím je prokázáno, že Čína v průběhu svého působení na africkém kontinentu exportovala zbraně a vojenský materiál ať své, či zahraniční provenience, do Egypta, Alžiru, Zairu, Súdánu, Zambie, Tuniska, Demokratické republiky Kongo a Siera Leone. (Dickey 2011: 64) Nabízí se tak úvaha, zda byl tento export podporován snahou Číny zajistit si tak v té konkrétní zemi svůj vliv a později z něj profitovat v podobě dodávek ropy pro své potřeby. Práce se bude soustředit na významné producentské státy, které měly zkušenost s ozbrojeným konfliktem na svém území a tedy mohly mít zájem na importu zbraní a vstupu čínských investorů do země výměnou za nerostné suroviny.

1.4 Energetická bezpečnost Číny

Po smrti zakladatele čínské komunistické strany Mao Ce-tunga, za jehož vlády Čína stagnovala na místě v důsledku experimentů Kulturní revoluce a Velkého skoku, přehodnotilo nové vedení nutnost nových ekonomických reforem a politiky otevírání se světu. Tyto kroky nevyhnutelně vedly ke značnému rozvoji země a k ohromnému hospodářskému růstu. Značný rozvoj čínské ekonomiky, jejíž růst dosahoval dvojciferných hodnot mělo vliv na její atraktivitu jakožto příjemce zahraničních investic i na vliv v regionu východní a jihovýchodní Asie. Příliv zahraničních investic podpořil růst a Čínská lidová republika se stává největším světovým exportérem. (Kod'ousková et al. 2014: 32) Značný ekonomický a velmocenský rozvoj Číny v tomto období, který nelze najít u žádné země v historii, zapříčinil stoupající poptávku po nerostných surovinách, zejména ropy a zemního plynu. Můžeme s jistotou tvrdit, že tato poptávka bude stoupat i nadále ve snaze držet tento stabilní a ve srovnání s jinými zeměmi značný ekonomický růst. Během zmíněného období byla z počátku Čína relativně surovinově nezávislou zemí, což se mění přibližně kolem roku 1993, kdy se Čína stala závislou na dovozu surovin ze zahraničí. Postupně se stala druhým největším importérem ropy. (Kod'ousková et al. 2014: 32, EIA 2015b: 1) Důvodem proč dochází k této závislosti na importech ze zahraničí a nutnosti dovážet suroviny je relativně prostý. Čínské zdroje nemohou nadále zvyšovat vlastní produkci surovin a tedy uspokojit raketový růst poptávky po energetických surovinách toliko potřebných k rozvoji a udržení funkce průmyslu. S rostoucí spotřebou se proto zvyšuje čínská závislost na dovozu ropy, v roce 2035 by dle odhadů mohla dosáhnout přibližně na 80 % celkové potřeby této strategické suroviny. (EIA 2015b: 2 – 3) Z tohoto důvodu se energetická bezpečnost stala jednou ze základních dimenzí čínské zahraniční politiky. (Kod'ousková et al. 2014: 32, Tjønneland 2006: 25)

Zajištění energetické bezpečnosti Čínské lidové republiky je tedy problémem, zvláště díky nerovnoměrnému rozmístění zdrojů na planetě. Hlavní roli v čínském energetickém sektoru hraje uhlí, kterého má Čína značné zásoby. (EIA 2015b: 26) Do nedávna byla Čína energeticky soběstačným státem právě díky bohatým nalezištím uhlí,

ale i ropy a zemního plynu. Ačkoliv čínský hlad po surovinách je v současné době hojně diskutovaným problémem v oblasti energetické bezpečnosti, sama Čína zdůrazňuje, že „*nikdy nebyla, není a ani v budoucnu nebude hrozbou pro světovou energetickou bezpečnost.*“ (ENN 2007) Čína je státem, který je v oblasti zisku energetických surovin v zahraničí poměrně novým aktérem, na rozdíl od západních států. Čína se snaží praktikovat tzv. „go-out“¹ strategii, tedy aktivní centrálně řízené vyhledávání ropných nalezišť (ale i nalezišť jiných surovin) mimo své území, skupování podílů či celých zahraničních energetických společností, investování do infrastruktury a průzkumu nových těžebních polí v kombinaci s působením čínských NOCs, které mají společně zajistit přímou kontrolu nad zahraniční produkcí ropy a dostatečně diverzifikované dlouhodobé kontrakty na dodávky ropy a zemního plynu do Číny. (Komůrková 2008: 34–35)

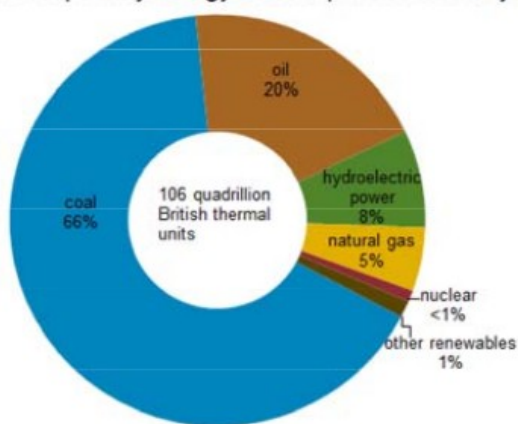
Silná centralizace Čínské lidové republiky, která je vedena dobře organizovaným státním aparátem, zajišťuje značné institucionální zázemí pro energetickou a surovinovou bezpečnost. V rámci tohoto zázemí byla v roce 2010 zřízena nová instituce – Národní energetická komise. Tato komise je zastřešujícím orgánem koordinujícím formování energetické politiky a její uvádění v praxi. (Kodůusková et al. 2014: 40) Vedle Národní energetické komise funguje v rámci energetické bezpečnosti i Národní rozvojová a reformní komise (National Development and Reform Commission – NDRC), která je další významnou institucí zastřešující čínské surovinové společnosti ve vlastnictví státu, v ropném sektoru se jedná o společnosti Sinopec, CNPC a CNOOC, které se se značnou měrou podílí na zahraničních investicích do ropného průmyslu některých producentů zemí. (Kodůusková et al. 2014: 43-44)

Energetický mix vyjádřený grafem 1, který zobrazuje podíl jednotlivých energetických surovin v rámci celkové spotřeby země vždy byl a stále je v případě Číny tvořen především uhlím. Podíl této suroviny v roce 2012 byl celých 66 %, následovala ropa s 20 % a zemním plynem s 5 %. Zbytek spotřeby pokrývá energie jaderná, kde můžeme pozorovat vzrůstající trend v rozšiřování a stavbě nových jaderných elektráren

1 V některých publikacích také „going global“, případně „goes out“

a obnovitelné zdroje, především stavbu hydroelektráren. (EIA 2015: 3) Obrovská převaha uhlí v tomto energetickém mixu je pro Čínu výhodná, pokud pomineme naprosto devastující účinky na životní prostředí, především díky vlastním zásobám. Na čínském území se nachází 13,3 % světových zásob uhlí, díky kterým je soběstačná a tím nemá takovou potřebu dovážet větší objemy ropy. Podle British Petroleum (BP) se na čínském území nachází i 1,1 % celosvětových zásob ropy a 1,7 % zemního plynu. Země tedy má největší zásoby zemního plynu v asijsko-pacifickém regionu.

Total primary energy consumption in China by fuel type, 2012

Graf 1: Čínský energetický mix 2012

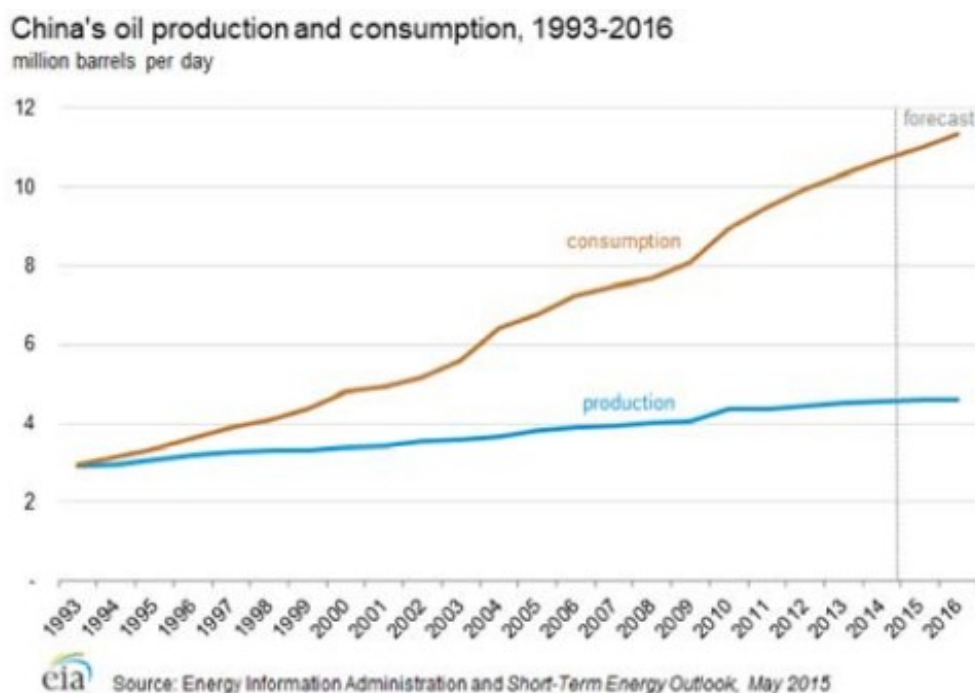
Zdroj: EIA: China 2015: 3

1.4.1 Ropa

Většina čínských ropných polí² se již nachází za svým vrcholem, poslední tři roky těžba ustává na hodnotě kolem 4 milionů barelů ropy denně a lze předpokládat její pozvolný pokles. (EIA 2015b: 8) Vývoj těžby a spotřeby zobrazuje graf 2. Těžba ropy v Číně tedy i přes rozhodně nezanedbatelné zásoby, nepokryje domácí spotřebu. Tento fakt vede, jak jsem již předdeslal, k hledání zdrojů mimo své území. Odhady EIA předpokládají nárůst importu z 57 % v roce 2012 na 66 % v roce 2020 a konečně na 76 % v roce 2035, přičemž podíl v energetickém mixu by měl zůstat na současných 20 %.

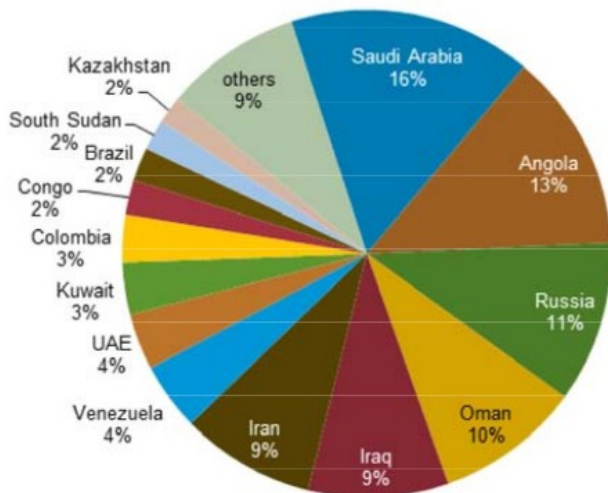
² Mapa čínských ropných polí viz Ilustrace 1

(Kodřousková et al. 2014: 34) V současné době pochází čínský ropný import (viz graf 3) především ze čtyř oblastí - Středního východu a Afriky, ze kterých pochází přibližně 65 % importované ropy. Zbylých 35 % pochází ze zemí bývalého Sovětského svazu, asijských a dalších zdrojů. (Tjønneland 2006: 26) Největší podíl importu v současnosti drží Saúdská Arábie, následovaná Angolou, Íránem a Ruskem. Asi 85 % čínského importu ropy z Afriky pochází z pěti zemí, jde především o Angolu, následovanou Rovníkovou Guineou, Nigérií, Súdánem a Republikou Kongo. Menší dodávky pochází také z Čadu, Alžírsko či Gabonu. Mimo ropy jsou pro Čínu zajímavá také rozsáhlá naleziště dalších surovin, například mědi, hliníku, kobaltu, železné rudy, niklu, dále diamantů, platiny a v poslední řadě dřeva. (EIA: China 2015: 11)

Graf 2: Čínská produkce a spotřeba ropy v období 1993 – 2016

Zdroj: EIA:China 2015: 8

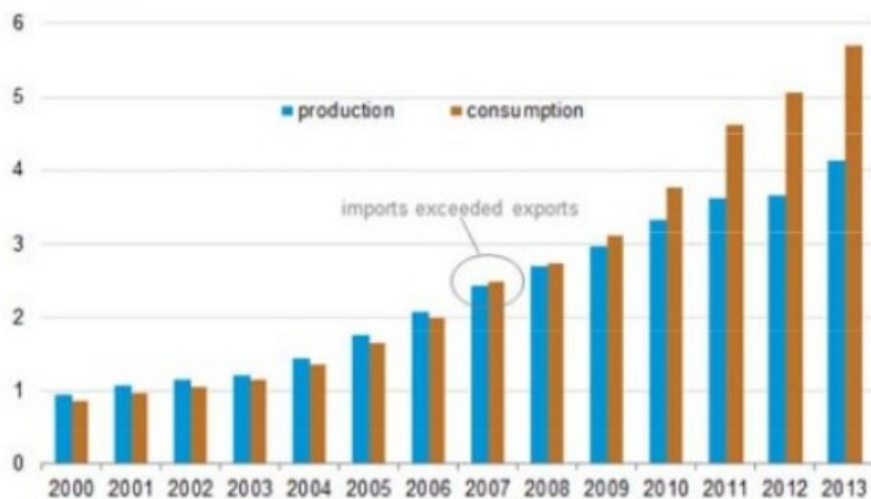
Graf 3: Podíl importu ropy do Číny podle země původu

Zdroj: EIA:China 2015: 11

1.4.2 Zemní plyn

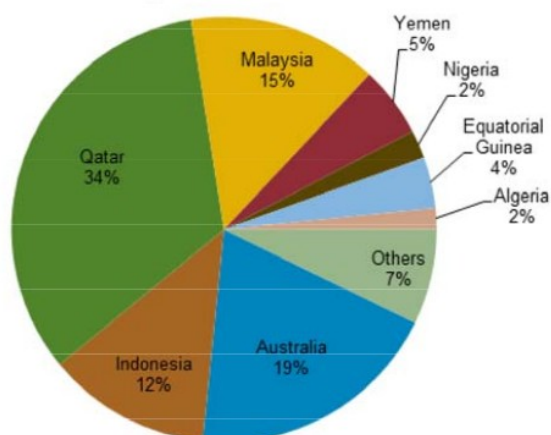
Spotřeba zemního plynu, jehož produkce i spotřeba je vyjádřena v grafu 4, je v současnosti relativně nízká, pokud ji srovnáváme s podílem ostatních energetických surovin v rámci energetického mixu popsaného výše ale i v porovnání se Spojenými státy, Ruskem či Evropou. Nicméně je z grafu zjevné, že v roce 2007 překonala spotřeba produkci, plyn exportující Čína se tedy stala importérem. (EIA 2015b: 15) Import této suroviny pokrývá asi třetinu celé spotřeby, především ve formě zkapalněného zemního plynu (LNG) a pomocí dvou plynovodů pokrývajících 29 % celkové spotřeby plynu, větší z nich z prostoru střední Asie, druhý z Barmy. (EIA 2014a: 24) Import zkapalněného zemního plynu (LNG) je pak Čína v největší míře importuje z Kataru, Austrálie a Indonésie, viz graf 5. Výhledově by měl význam plynu v čínském energetickém mixu ze současných 4 % vzrůst do roku 2035 na 12 %, přičemž podíl ropy by měl být zachován na 18 %. Import zemního plynu by měl na základě tohoto předpokladu vzrůst z 25 % v roce 2012 na 41 % v roce 2035 (BP 2014: 20). Velkou příležitostí pro čínskou těžbu zemního plynu by měly být nekonvenční zásoby břidlicového plynu, které se odhadují na více než 30 trilionů m³, což jsou zásoby větší

než ty, které se nacházejí v USA. Zároveň se však zásoby nalézají ve větších hloubkách, začínají na 1500 metrech pod zemí v horských oblastech bez jakékoliv infrastruktury, což těžbu může prodražovat a především značně ztížit. Další velkou příležitostí jsou zásoby plynu sorbovaného v uhelných slojích (Kodřousková et al. 2014: 35–36).

Graf 4: Čínská produkce a spotřeba zemního plynu v období 2000 – 2013 v bilionech krychlových stop

Zdroj: EIA:China 2015: 16

Graf 5: Podíl import LNG dle producentů

Zdroj: EIA 2015b:26

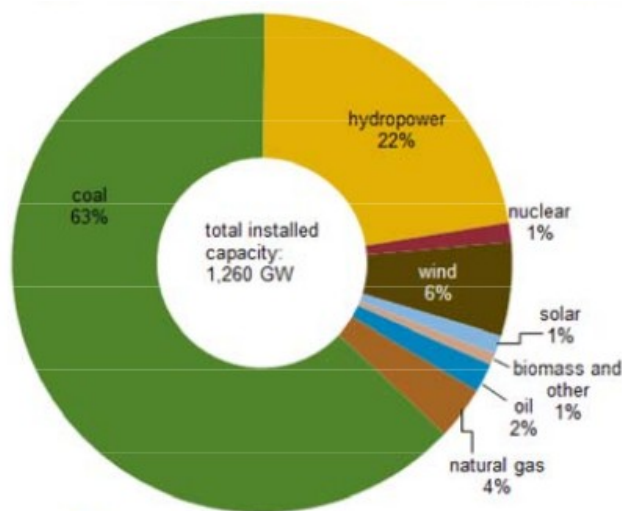
1.4.3 Uhlí

Čína má v současnosti přes 10 000 malých uhelných dolů s velmi neefektivní těžbou, kvůli podfinancování a technologické zastaralosti vybavení. Stát se podle 12. pětiletky, která předpokládá zastropování produkce na 4,4 miliardy tun, tyto doly snaží konsolidovat, regulovat prostřednictvím snížení počtu dolů na 4000 akvizicemi a fúzí a tím uhelný průmysl zefektivnit. Uhlí slouží především k výrobě elektrické energie, jak je patrné z grafu č.1 výše, v roce 2012 činil jeho podíl 66 %, vzhledem k vzrůstající spotřebě je nutno uhlí dovážet. (Kodůusková et al. 2014: 31) Dalším krokem vládního plánu je snižování spotřeby uhlí pod 65 % do roku 2017 a přecházení na jiné energetické suroviny. Výhledově předpokládá snížení na 52 % v roce 2035. (EIA 2015b: 30)

1.4.4 Produkce elektrické energie

Čína je v současnosti největším producentem elektrické energie na světě. Většina získané elektrické energie, jak uvádí graf 5, pochází z uhlí (66 %), dále z obnovitelných zdrojů – vodní, větrná, solární energie (28 %), plynu a ropy (5 %), jaderné energie (1 %). (EIA 2015b:26) Podle odhadů EIA by měl do roku 2040 klesat podíl uhlí na úkor energie z obnovitelných zdrojů (35 %) a jaderných elektráren (7 %). V současnosti dochází ke značným investicím do rozvoje těchto odvětví produkce energie, což má za následek rozvoj především solárních a větrných elektráren. (Kodůusková et al. 2014: 36) Produkce energie z biomasy v Číně zatím zaostává a rozvoj hydroelektráren brzdí především problémy spojené se vznikem velkých vodních ploch, nutností přesídlení obyvatel a ekologickými dopady, ač je záměrem vlády instalovaný výkon dále zvyšovat. (EIA 2014a: 31)

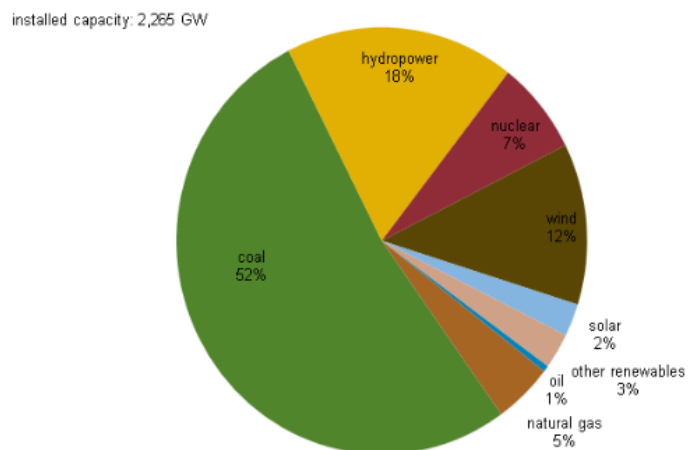
Následující dva grafy, 6 a 7, zobrazují instalované elektrické kapacity v roce 2013 a pro srovnání předpokládaný vývoj dle předpokladů EIA na rok 2040 podle zdrojů, ze které energie pochází.

Graf 6: Instalovaná elektrická kapacita podle zdroje 2013, celková kapacita činí 1,260 TWh.

Zdroj: EIA:China 2015: 29

Jak jsem již dříve předeslal, můžeme názorně pozorovat pokles významu uhlí v celkovém podílu energosurovin a růst významu jiných, především obnovitelných zdrojů energie pocházející z využití síly větru a výše zmíněný nárůst využití energie jaderné. U posledně jmenovaného zdroje došlo po havárii v japonské jaderné elektrárně Fukušima v březnu roku 2011 k pozastavení procesu schvalování nových jaderných zařízení do doby, než byly provedeny kontroly všech stávajících zařízení. (Kod'ousková et al. 2014: 37) Následně došlo ke schválení nového bezpečnostního rámce Státní radou, jehož výsledkem bylo obnovení procesu staveb a schvalování nových elektrárenských zařízení. (EIA 2015b: 2-3)

Graf 7: Instalovaná elektrická kapacita dle zdroje, výhled 2040, celková předpokládaná instalovaná kapacita činí 2,265 TWh.

Zdroj: EIA 2013

2 Čínské angažmá ve zvolených státech

Tato část práce se bude věnovat historii i současnosti působení Číny na africkém kontinentu včetně uplatňované strategie Go-out a poté jednotlivým zvoleným zemím, konkrétně Angole, Nigérii a Súdánu v tomto pořadí. Postupně rozebere jejich historii vztahů s Čínou, postupný vývoj těchto vztahů do roku 2015, rozsah čínských investic do ropné infrastruktury a především potvrdit, či vyvrátit možný vztah mezi exportovanými surovinami, potažmo ropou a importem zbraní z Číny do Angoly, Nigérie a Súdánu.

2.1 Historie vzájemných vztahů

Působení Číny na africkém kontinentu sahá hluboko do minulosti, avšak ne vždy šlo o spolupráci na takové úrovni jako v současnosti. Rozvoji vazeb na africké státy dopomohla především vojenská pomoc válkou zmítaných afrických států. S ekonomickým rozvojem Číny značně narůstala i potřeba energetických surovin. I když je hlavní čínskou energetickou surovinou uhlí, kterého má země značné zásoby, vzrůstá i úloha ropy a zemního plynu. Vedle energetických surovin vzrůstá potřeba surovin nerostných, rudných i nerudných. Nutnost zabezpečit dostatek surovin, vede Čínu k uzavírání partnerství s producenty ropy i dalších potřebných zmíněných surovin. Dochází k investicím do průzkumu a prověření zásob i ropné infrastruktury v oblastech Afriky.

Sbližování Číny s africkým kontinentem sahá již do dob komunistické revoluce v roce 1949. V součinnosti s SSSR poskytuje pomoc africkým osvobozenecům hnutím v boji proti kolonistům a to materiální i ideologickou. Ideologický spor³ v roce 1960 nutí Čínu navázat vlastní diplomatické vztahy bez součinnosti se Sovětským svazem. Za vzájemnou podporu a uznání politiky jedné Číny tak mění za vojenskou pomoc v zemích zasažených válkou. (Suchánek 2013: 54) Původní ideologická podpora se v důsledku nutnosti hledání zdrojů surovin pro zajištění čínské energetické bezpečnosti mění na ryze pragmatický vztah založený pouze na obchodu.

3 Ideologická roztržka se Sovětským svazem, která měla za následek zhoršení vzájemných vztahů a de facto odkázání Číny samu na sebe.

Čína v současnosti udržuje diplomatické vztahy s téměř všemi⁴ zeměmi Afriky, vedlejším produktem těchto vztahů je vzájemná podpora především na půdě Organizace Spojených Národů. V Radě bezpečnosti OSN je Čína stálým členem, kde využívá možnosti vetovat uvalení sankcí na státy, které jsou předmětem jejího surovinového zájmu, jako tomu bylo například v případě Súdánu či Libérie. Vzájemná podpora je skutečně oboustranná, neboť 26 afrických států hlasovalo pro Čínu při volbě pátého stálého člena Rady bezpečnosti v roce 1971, kterým byl do té doby Tchaj-wan.

Je rovněž nutné přiblížit historii čínských zbrojních exportů na africký kontinent. První obchody se objevují již v roce 1950 a spíše než touhu po finančních ziscích reflektují čínskou politickou ideologii. Vývoz/obchod se zbraněmi vnímala jako prostředek šíření socialismu a prohloubení vztahů jako legitimizaci nové ČLR na mezinárodní úrovni i snahou zabránit Tchaj-wanu stát se zástupcem ČLR v mezinárodních organizacích. Napříč africkými národy navázala diplomatické styky nejdříve s Egyptem k prodeji zbraní a dalšími dohodami obchodního rázu. Tyto dodávky zbraní činí z Egypta největšího odběratele čínských zbraní v Africe. Největší smlouva dodávek byla podepsána v únoru 1999 a to na 80 cvičných stíhacích letounů K-8 za 4,49 miliardy amerických dolarů. (Dickey 2011: 67) Na příkladu Egypta můžeme pozorovat trend, který se objevuje v mnoha dalších afrických zemích ve vztazích s Čínou – i když Egypt nemá velké domácí zásoby ropy, sehrála Čína, mimo dodávek zbraní, na základě své úlohy významnou roli v rozvoji ropného a plynového průmyslu.

Role Číny v obchodu se zbraněmi se v posledních letech zvyšuje a jak je poznat z tabulky 1, která se zaměřuje na zbraňový export do oblasti Subsaharské Afriky, nejde o zanedbatelný podíl. Ten se zvyšuje na úkor tradičních exportérů, jakým je třeba Rusko.

4 Burkina Faso, Princův ostrov, Svatý Tomáš, Gambie a Svazijsko udržují trvalé diplomatické styky s Tchaj-wanem.

Tabulka 1: Exportéři zbraní do subsaharské Afriky

Období	1996–2000		2001–2005		2006–2010	
Pořadí	Exportér	Podíl (%)	Exportér	Podíl (%)	Exportér	Podíl (%)
1	Rusko	32	Rusko	51	Čína	25
2	Bělorusko	12	Čína	9	Ukrajina	20
3	Ukrajina	8	Ukrajina	7	Rusko	11
4	Čína	6	Moldavsko	5	Itálie	6
5	Slovensko	6	Bulharsko	5	Jižní Afrika	5

(Zdroj: Wezeman, Béraud-Sudreau 2011: 10)

Africké země s nedostatečným finančním kapitálem potřebným k nákupu zbraní, je obchodování s ropou výměnou za čínské zbraně velmi přívětivým způsobem transakce. Zajímavý je i přístup Číny, která tvrdí, že jakmile zbraně opustí Čínu, je mimo jejich kontrolu způsob nakládání s těmito zbraněmi. Zároveň však věří, že poskytnuté zbraně nejsou zásahem do domácí politiky cílového státu, ale pouze obchodem. Tak či onak je jasné, že tyto obchody mají vliv na vnitrostátní rozvoj afrických zemí a jejich schopnost budovat diplomatické vztahy s ostatními zeměmi. Většina z prodeje zbraní je složena převážně z lehkých zbraní, ale docházelo i k dodávkám značného množství obrněných vozidel, tanků, fregat, dělostřeleckých prostředků, stíhacích i cvičných letounů. (SIPRI 2016. HSBA 2012: 1-7) S rozvojem těchto obchodů dochází i k vyhledávání nákladově efektivních možností, například licenční výrobě. Tato možnost byla využita například v Súdánu, kde došlo k výstavbě zbrojovky u Chartúmu, která vyráběla licenčně některé typy zbraní nasazené během války severu a jihu, či během konfliktu v Dárfúru bez logistické zátěže spojené se zámořskou přepravou. (Dickey 2011: 74-76) Africké země mají značné počty zbraní vyrobené v Číně v letech 1960 – 70, které kopírují a napodobují sovětské technologie o desetiletí zpět, například pušky Norinco vycházející z konstrukce AK-47. Takovéto zastaralé země jsou neprodejné ve vyspělých zemích, v Africe však mají výhody v jednoduchosti, spolehlivosti, snadné obsluze i opravách. (Dickey 2011: 76, Wezeman, Béraud-Sudreau 2011: 46)

2.2 Go-out policy

V návaznosti na historický exkurz je na místě představit strategii, kterou Čína v současnosti aplikuje jako svou oficiální v Africe, často nazývanou „go-out“⁵. Tato strategie je uplatňována od roku 2006 a je upravena na míru každému státu. Přístup v rámci této strategie pramení z názoru čínského politického vedení o velké důležitosti energetické bezpečnosti. Právě tato důležitost je hlavním argumentem pro ponechání státní kontroly nad problematikou bez zásahů globálních tržních mechanismů. Strategie pramení z obav čelních představitelů státu z nedostatku domácích zásob energetických surovin a růstu nákladů, což by mohlo mít značný vliv na ekonomický růst země, jeho omezení i destabilizaci. (Kod'ousková et al. 2014: 49) Právě vynechání vlivů tržních mechanismů se promítá do růstu poptávky po energiích, neboť dochází k dotování vládou. V rámci centralizace řízení celé strategie energetického sektoru dochází i příslušným úpravám zahraniční strategie. (Kod'ousková et al. 2014: 32)

Aktivní přístup diplomacie v obchodních záležitostech a především schůzkách nejvyššího politického vedení s klíčovými regiony ve snaze získat přednostní smlouvy v producentských zemích a s dodavateli. Tyto dohody, které mají za cíl zajistit diversifikaci zdrojů významných energetických surovin, tedy ropy a zemního plynu a výhledově k uspokojení čínských energetických požadavků jsou v režii tří hlavních národních ropných společností, CNPC, CNOOC a Sinopec. (Kod'ousková et al. 2014: 49) V rámci těchto společností dochází k přímým zahraničním investicím, dále k geologickým průzkumům ropných a plynových nalezišť, investic do těchto nalezišť s příslibem výhradního nároku části budoucí těžby, akvizice podílů, či celých energetických společností v zahraničí, v tomto případě v Africe a v neposlední řadě investice do infrastruktury. (Kod'ousková et al. 2014: 43-45) Tyto investice, většinou provázané napříč všemi sektory bezpečnosti, realizované čínskými firmami, včetně dělníků, jsou často podmínkou poskytnutí výhodných finančních půjček, vedle poskytnutí záruk vedoucích k přístupu k ropě a dalším nerostným surovinám. (Suchánek

5 V některých publikacích též „going global“, Chen označuje tuto politiku jako tzv. Ropnou diplomacii. (Kod'ousková et al. 2014: 49)

2013: 53) Čína v rámci své strategie dále usiluje o rozvoj a budování nových ropovodů a plynovodů s cílem diverzifikovat budoucí transportní trasy pro import energií.

Čínská angažovanost v Africe je nejsilnější v surovinově bohatých zemích, kde po navázání diplomatických vztahů nakupuje práva na těžbu surovin, či suroviny samotné. Tyto obchody jsou vázány na půjčky, příslibení pomoci nebo investicemi do infrastruktury, které realizují výhradně čínské firmy. (Kodůusková et al. 2014: 49, Suchánek 2013: 55) V případě států, které jsou mezinárodním společenstvím v izolaci, či pod tlakem, ať už kvůli porušování lidských práv nebo podpory terorismu, nabízí Čína i politickou a vojenskou pomoc včetně dodávek zbraní a poskytnutí vojenských expertů. Zejména v případě těžby na africkém kontinentě užívají čínské společnosti k ochraně svých vrtů a investic obecně polovojenské jednotky, často složené z bývalých příslušníků regulérní armády. (Suchánek 2013: 55-56) Tento postup úzce souvisí s čínskou politikou nevměšování se do vnitřních záležitostí států. (Kodůusková et al. 2014: 49) Platba za tuto pomoc pak probíhá v podobě realizovaných projektů, zbraňových dodávkách nebo přímo v potřebných surovinách. Případy výměny surovin či práv na těžbu za zbraně se objevily v Demokratické republice Kongo a Libérii, samotné zbraně byly rovněž dodávány do Etiopie, Eritrei, Zimbabwe a dalších rizikových států, ze kterých lze zmínit například Súdán. (Bromley et al. 2013: 45-47)

Zisk fyzické kontroly nad zdroji energetických surovin v některých nestabilních oblastech, především v Africe bez ohledu na situaci v producentské zemi i bez ohledu na mezinárodní důsledky podporuje negativní vnímání Číny na poli mezinárodního společenství. Čína se zaměřuje i na pomoc humanitární, především v oblasti vzdělání a zdravotnictví a vysílá peacekeepingové mise, z čehož získává mezinárodní kredit, ač jde o pomoc nesrovnatelně menšího objemu než pomoc od EU a Spojených Států. Jako pomoc lze považovat i některé půjčky a infrastrukturní investice, i když jsou v některých státech motivovány ropou a dalšími surovinami. (Suchánek 2013: 55-56) Za působením mírových sil v Africe může být snaha o rozšíření svých schopností, získání cenných zkušeností v zahraničních operacích a v neposlední řadě také možná snaha o zlepšení svého obrazu v očích západních zemí i neziskového sektoru. (Shinn 2009b: 8).

Rozsah finanční podpory plynoucí z Číny není takový jaký je objem peněz tekoucí z USA. Převažují půjčky zemím důležitých pro export do Číny, nicméně americké finance směřují do peacekeepingových misí a zajištění bezpečnosti. Častým nástrojem k zisku nových zdrojů je i tzv. Kompletní balíček, který vedle investic a rozvoje místní infrastruktury zahrnuje i vojenskou a politickou podporu, již zmíněné výhodné půjčky. Pro řadu afrických režimů je tato nabídka velmi lákavá i díky čínské politice nevměšování a tím se stát nezávislymi na západních mocnostech a institucích. Dále Čína do Afriky exportuje levné zboží, především elektroniku a textil, ale také vlastní pracovníky, na úkor místní potencionální pracovní síly, což se negativně projevuje na ekonomikách zemí, kde Čína působí. Flexibilní přístup přináší Číně relativní úspěchy, avšak sebou nese jisté bezpečnostní hrozby pro cílové země v různých sektorech bezpečnosti. Jde například o dodávky zbraní „darebáckým“ režimům, podporu korupce, podporu v potlačování politické opozice či malou, nebo žádnou ohleduplnost vůči životnímu prostředí. Z pohledu západních zemí pak tyto praktiky do značné míry eliminují například snahy o prosazování liberální demokracie a lidských práv v Africe. (Suchánek 2013: 56-57)

2.2.1 Forum on China-Africa Cooperation

Fórum pro čínsko-africkou spolupráci (FOCAC – Forum on China-Africa Cooperation) založené v roce 2000 je klíčovým pro další rozvoj vzájemných vztahů. V rámci tohoto fóra probíhají ministerské konference, jejich produktem jsou akční plány. V tom posledním z roku 2012 se oproti svým předchůdcům objevují i části odkazující na posilování lidských práv a rozšiřuje se i enviromentální stránka a využití obnovitelných zdrojů energie. (Suchánek 2013: 51, Shinn 2009a: 3) Dokument „China's African policy“ čínského ministerstva zahraničí vydaný v lednu 2006 definuje oficiální zahraniční strategii vůči Africe. Krom oblastí politiky, ekonomiky, vzdělání a obchodu⁶ také definuje surovinovou spolupráci a to následovně:

„Čínská vláda usnadňuje sdílení informací a spolupráci s Afrikou v

6 Mimo zmíněné také zdravotnictví, kultury, bezpečnosti, peacekeepingu, vědy a dalších, celkem třiceti oblastí a iniciativ.

oblasti zdrojů. Různými způsoby podněcuje a podporuje příslušné čínské podniky při spolupráci s africkými národy. Ty na základě zásady vzájemného prospěchu a společného rozvoje podporuje v tom, aby se rozvíjely a využívaly své zdroje racionálně, a pomáhá africkým zemím, aby proměňovaly své výhody v dostatku zdrojů na konkurenceschopnost a trvale udržitelný rozvoj na svých územích i kontinentu jako celku.“
(Suchánek 2013 : 54, FOCAC 2006)

Strategie Go-out i FOCAC jsou důležitými nástroji ve vztazích se zeměmi, kterým se tato práce v další části věnuje, především v kontextu investic, uspokojení čínské potřeby ropy a možné výměny ropy za zbraně.

2.3 Angola

Ropa byla v Angole objevena již v roce 1955, v současnosti disponuje ověřenými zásobami v objemu 9 miliard barelů ropy. Další naleziště se předpokládají v hlubokomořských nalezištích. Angola, společně s Nigérií, patří k nejdůležitějším producentem ropy v subsaharské Africe. Prvně jmenovaná země byla do roku 2002 rozvrácena dlouhotrvající občanskou válkou, proto lze v jejím případě očekávat další rozvoj těžby ropy, jakož i rozvoj samotné země a její infrastruktury. Angola se tak stává předním exportérem ropy v rámci subsaharské Afriky, do které proudí značné investiční prostředky z Číny, která vstoupila do země v roce 2005 prostřednictvím společnosti Sinopec, se stává nejvýznamnějším obchodním partnerem. (Eurasia Group 2006: 23) Jak bylo uvedeno výše v grafu 9, Angolská ropa tvořila 13 % celkového importu ropy do Číny v roce 2014, což jí staví na druhé místo za Saúdskou Arábií. Ropa tvoří 95 % angolského exportu, příjmy z ropy 45 % HDP a přibližně 80 % celkových příjmů země. (EIA 2016: 2)

2.3.1 Vzájemné vztahy a čínské investice

V rámci afrického kontinentu je Angola největším africkým exportérem do Číny, na rozdíl od Súdánu, kterému se bude práce věnovat v další kapitole, je považována za relativně politicky stabilní. Takové prostředí je lákavé pro západní společnosti, které

mají rovněž zájem o těžbu angolského nerostného bohatství spočívající v ropě a diamantů, což znamená značnou konkurenci pro Čínské společnosti.

Finanční podpora poskytovaná čínskou společností ExIm Bank africkým státům je založena na celkovém stavu a ekonomickém rozvoji dotyčných zemí. Například od roku 1997 do roku 2002 Čína prostřednictvím ExIm banky poskytla půjčku Angole s nulovým úrokem kolem 2,5 miliardy dolarů. Tyto prostředky byly vynaloženy na projekty realizované čínskými firmami především v oblasti silniční, železniční a telekomunikační infrastruktury a dále na nákup rybářských lodí čínské výroby. (Sutter 2010: 322) V roce 2006 podepsala Čínská národní petrolejová společnost (CNPC) dohodu s angolskou vládou ve výši přibližně 1,56 miliardy dolarů, která umožňuje čínské straně přístup k ropným polím a rozvoji nových ropných polí. Další prostředky ve výši 3,35 miliardy dolarů proudily do Angoly skrze půjčky poskytnuté čínskou ExIm bankou. Vedle těchto půjček na infrastrukturní projekty a rozvoj ropného průmyslu, poskytla pomoc ve formě úvěru ve výši 2,16 miliardy dolarů, přičemž došlo ke zvýšení na částku mezi 9,7 až 10,7 miliardami dolarů. (Dickey 2011: 69–70) Stinnou stránkou těchto půjček, které jsou výhodné především pro čínské zájmy, je neprůhledné hospodaření a korupce, pro které je země často kritizována. Doporučení MMF k provedení reform, které by vedly ke zprůhlednění hospodaření výměnou za poskytnutí dotací do ropného sektoru bylo odmítnuto poté, co země obdržela půjčku od Číny. (Sutter 2010: 321)

2.3.2 Vojensko-politický rozměr a import zbraní z Číny

V období definovaném v úvodu práce se nepodařilo dohledat informace o importu čínských zbraní do Angoly. V záznamech SIPRI se objevuje pouze údaj o dodání 45 dieselových motorů pro transportéry Casspir dodané z Jihoafrické republiky, což je pravděpodobně jediný případ obchodu s materiálem vojenského charakteru. (SIPRI 2016) Podíl objemu importu zbraní do Angoly z celkového importu do oblasti subsaharské Afriky je v období mezi lety 1996–2015 klesající, což je doloženo v tabulce 2. V posledním období, 2011–2015 se na seznam neumístila, objem importu činil 81 milionů amerických dolarů, což o třetinu méně, než v případě Keni.

Tabulka 2: 9 největších importérů zbraní v subsaharské Africe v období 1996–2015.

Období	1996–2000		2001–2005		2005–2010		2011–2015	
Pořadí	Importér	%	Importér	%	Importér	%	Importér	%
1	Angola	25	Súdán	29	Nigérie	20	Súdán	20,2
2	Etiopie	20	Etiopie	17	Súdán	16	Nigérie	18,1
3	Eritrea	12	Angola	16	Čad	9	Etiopie	16,3
4	DRC ⁷	9	Eritrea	9	Namibie	9	Tanzanie	11,5
5	Botswana	6	Pobřeží slonoviny	4	DRC	6	Kamerun	9,5
6	Súdán	4	Nigérie	3	Rovníková Guinea	5	Rovníková Guinea	8,5
7	Uganda	4	Tanzanie	3	Jižní Súdán	5	Ghana	7,2
8	Keňa	3	Uganda	2	Keňa	5	Jižní Súdán	4,4
9	Nigérie	2	Ghana	2	Angola	4	Keňa	4,2

(Zdroj: Wezeman, Béraud-Sudreau 2011: 7, SIPRI 2017)

Na základě těchto poznatků můžeme prohlásit, že v uvedeném období není nalezena žádná zjevná souvislost mezi snahou získat přístup k nerostnému bohatství výměnou za dodávky zbraní. Čínské zájmy jsou v tomto případě založeny především na snaze diverzifikovat zdroje surovin, v tomto případě ropy, a snaze dominovat v angolském těžebním sektoru skrze státní firmu Sinopec ve snaze zajistit si dostatečný přísun strategických surovin.

⁷ Demokratická republika Kongo

2.4 Nigérie

V současnosti druhými největšími ověřenými zásobami ropy v Africe a sedmou nejvyšší světovou produkcí disponuje Nigérie. Díky výše zmíněnému surovinovému bohatství 95 % nigerijského exportu tvoří ropa, což ze země činí extrémně závislou právě na jejím vývozu. Přes toto nerostné bohatství žije 70 % obyvatel pod hranicí chudoby, což můžeme přičítat i velmi vysoké míře korupce i dalším projevům charakteristických pro teorii surovinového prokletí. Nigérii můžeme v současné době považovat za poměrně stabilní zemi, ale přítomnost ropy, etnické i náboženské rozpolcenosti a rebelie v oblasti delty Nigeru mohou být opět důvodem vzniku dalšího konfliktu. Samotný konflikt v deltě Nigeru má své kořeny již na počátku 70. let minulého století, kdy došlo k vyhlášení nigerijské nezávislosti. Jeho hlavní příčinou je těžba ropy v oblasti, ze které místní obyvatelstvo dostává pouze minimální zisky, ačkoliv se musí potýkat se všemi negativními důsledky, včetně obrovské ekologické degradace krajiny. Nigérie je tedy zemí, která, i přes obrovský potenciál příjmů z těžby ropy, nedokázala využít příležitosti k ekonomickému růstu. (Záhořík 2009: 287) Velikostí a počtem obyvatel by byla schopna konkurovat Jihoafrické republice. V posledních letech zaznamenává ekonomický růst, který je zapříčiněn zejména zahraničními investicemi, zrychlující se industrializací a financování výzkumu a technologického vývoje. Působí v rámci regionálních uskupení, jako je například ECOWAS (Economic Community of West African States). Dále působí v rozvojovém projektu Afriky s názvem Nové partnerství pro africký rozvoj (New Partnership for Africa's Development).

2.4.1 Ropné bohatství

Nigerijské odhadované zásoby, dle zprávy o ropě a plynu z roku 2011, jsou odhadovány na 37 miliard barelů, z nichž se největší částí nalézají podél delty řeky Nigeru, v podmořských ložiscích Guinejském zálivu, v Beninské zátocě a zátocě Bonny (EIA 2016: 4). Průzkum možných nalezišť se soustředí především na offshorové oblasti. „Nigérie sice v roce 2008 přišla o pozici největšího afrického producenta ropy, ale její ropné zásoby budou dle Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC) spíše narůstat“ (Záhořík 2009: 286).

Největší úskalí průzkumu a těžby nigerijského černého zlata je bezpečnost, ať v podobě pirátství, tak v souvislosti se sabotáží infrastruktury a krádežemi této suroviny. Od roku 2005, kdy celková těžba dosáhla 2,63 milionů barelů denně se produkce spíše snižuje a pohybuje v průměru 2,1 milionu barelů denně, než aby rostla. Určitý podíl na tom má i pozastavení investičních projektů zaměřených na průzkum ložisek, které měly pomoci navýšit výrobu na 4 miliony barelů denně. Pozastavení investičních projektů je následkem násilí ze strany militantních skupin, jejíž aktivita vzrostla a donutila těžbařské firmy stáhnout pracovníky a uzavřít výrobu. Tento konflikt v oblasti povodí a delty řeky Niger je dáván do souvislosti s místním etnickým a náboženským napětím, ale také navíc s netransparentností příjmů z ropy i ekologické škody způsobené těžbou. To způsobilo pokles těžby ropy mezi lety 2005–2009 o více než čtvrtinu. Po vyhlášení amnestie v roce 2009 a dohodě s vládou se konflikt částečně zklidnil. Částečné řešení situace v těžbě bylo její diverzifikace v podobě navýšení hlubokomořské těžby a její další rozvoj, neboť tyto vrty jsou pro ozbrojené skupiny hůře dostupné a tudíž chráněny před sabotážemi. (EIA 2016: 4–8)

2.4.2 *Vzájemné vztahy a čínské investice*

Díky obrovským zásobám má těžba ropy má poměrně dlouhou tradici, firma Shell zde působí již od roku 1937 i přes značně nestabilní bezpečnostní situaci, především v oblasti delty řeky Niger. Přítomnost západních společností v Nigérii působí čínským společnostem problémy v podobě obrovské konkurence, zvláště kvůli značně opožděnému vstupu na trh. První oficiální diplomatické styky byly navázány z počátku osmdesátých let, avšak první spolupráce menšího rozsahu se rozvíjí až o desetiletí později, při postupném sbližování v důsledku mezinárodní izolace nigerijského režimu. Bližší obchodní sbližování obou zemí přichází až v roce 1999, o dva roky později pak Nigérie zřizuje obchodní zastoupení v Číně, která recipročně buduje Investiční a rozvojové centrum. Nigérie, která je poznamenána vojenskými převraty, na rozdíl od jiných států, ve kterých Čína působí, nepotřebuje čínskou politickou podporu, především díky značné účasti západních mocností, ale ani pomoc finanční. Čína, která si cení surovinového potenciálu této země, je atraktivní jako investor, který své investice cílí do komplexního rozvoje, nikoliv pouze do ropného průmyslu. Snaha prosadit strategii „ropa za infrastrukturu“ (oil-for-infrastructure) dlouhodobě selhávala. Tento stav se však mění během druhého funkčního období prezidenta Obasanja (2003-2007), kdy dochází k realizaci několika projektů výměnou za přístup čínských ropných společností k ropným polím. Šlo o projekt stavby železnice z Lagosu do Kana, opravu ropné rafinerie v Kadunu, stavbu vodní elektrárny v Mambille a poskytnutí finančních prostředků. Nástupce prezidenta Obasanja, Umaru Musa Yar'Adua, po svém nástupu v roce 2007 projekty pozastavuje bez ohledu na jejich důležitost kvůli podezření jejich neprůhlednosti a možné korupce, načež prosazuje strategii „ropa za peníze“, tedy finanční prostředky výměnou za přístup k ropným polím. (Mthembu-Salter 2009: 1-3)

První čínskou společností, která v Nigérii zahajuje průzkum, byla v roce 1997 CNPC. Již v roce 2004 Sinopec a Nigerian National Petroleum Corporation (NNPC) uzavírají dohodu o rozvoji těžby ropy, o rok později NNPC a CNOOC podepisují kontrakt garantující dodávky v objemu 30 000 barelů ropy denně po dobu pěti let za 800 milionů USD. (Sutter 2010: 322) Následující smlouva z roku 2006 zaměřená na

investice do infrastruktury výměnou za ropu ve výši 4 miliard USD se, bohužel, rozpadá. Před vstupem čínských společností do země byl ropný průmysl plně ovládan velkými západními společnostmi. Tento stav by se měl zvolna měnit po největší čínské akvizici, kdy společnost CNOOC získává 45 % podíl v právech na těžbu v oblasti Akpo, které disponuje zásobami ropy v objemu přibližně 700 milionů barelů. Na těžbě v této oblasti čínská společnost spolupracuje s francouzským Totalem. (Ejiofor, 2009: 13) Podíl exportu ropy do Číny tvořil v roce 2015 pouze 0,75 % z celkového exportu této suroviny do světa, přičemž trend, který byl do roku 2014 vzrůstající až k 1,9 %, náhle klesá.

Poměrně zajímavým faktorem ve vzájemných vztazích je obchod. Nigérie je po Jihoafrické republice pro Čínu druhým největším odbytištěm svých výrobků v Africe, která pokrývá 17,5 % nigerijského importu. Čínské výrobky jsou levnější a proto pro řadu obyvatel dostupnější. Nigérie tak představuje k nelibosti její vlády odbytiště pro čínský zpracovatelský průmysl, zatímco do Číny míří především LNG, ropa, dřevo a v menší míře různé kovy, tedy především suroviny.

2.4.3 Vojensko-politický rozměr a import zbraní z Číny

Už od počátků byla v případě vztahů Číny s Nigérií prosazována strategie ropy za infrastrukturu, kterou dlouhodobě provázely problémy. Podobný scénář sleduje i nigerijský obchod se zbraněmi, na kterém si Čína obtížně, ale úspěšně, hledá postavení. Vláda této africké země se dlouhodobě orientuje na západní země, avšak i přes tuto orientaci proběhly řady obchodů se zbraněmi a vojenským materiálem. Již v roce 2007 dodává 40 000 útočných pušek AK-47 a následující tři roky dodává vybavení na výrobu těchto zbraní a munice. (Wezeman, Béraud-Sudreau 2011: 46) Další nákupy v podobě 15 stíhacích letadel F-7M Airguard společně se dvaceti střelami vzduch – vzduch PL-9 dodaných v roce 2010 a dále 2 hlídkových lodě velikosti korvety P18N, rok 2012, jedna postavena v Nigérii, dodána 2014. (UN 2010; SIPRI 2017) Dále došlo k nelicencovanému obchodu v objemu 30 000 poloautomatických pušek, 10 000 pistolí a 32 milionů nábojů, za který byl posléze odsouzen Gary Hyde (Greenan 2012). (Bromley et. al 2013: 44) V období od roku 2014 dosud můžeme sledovat určitou

proměnu v obchodování se zbraněmi s Čínou, hlavně v souvislosti s hrozbou ze strany Boko Haram na území Nigérie, v jejímž případě byla z její strany přislíbena spolupráce. Právě po roce 2014 dochází k dodávkám 150 kusů prostředků CS/VP3, což jsou vozidla MRAP⁸, 30 raket vzduch – země AR-1, 5 ozbrojených bezpilotních letounů CH-3 a konečně jednu hlídkovou loď. Nicméně žádný z těchto obchodů nebyl podmíněn dodávkami ropy do Číny nebo rozšířením přístupu k nigerijským ropným polím.

Tabulka 3: 9 největších importérů zbraní v subsaharské Africe v období 1996–2015.

Období	1996–2000		2001–2005		2005–2010		2011–2015	
Pořadí	Importér	%	Importér	%	Importér	%	Importér	%
1	Angola	25	Súdán	29	Nigérie	20	Súdán	20,2
2	Etiopie	20	Etiopie	17	Súdán	16	Nigérie	18,1
3	Eritrea	12	Angola	16	Čad	9	Etiopie	16,3
4	DRC ⁹	9	Eritrea	9	Namibie	9	Tanzanie	11,5
5	Botswana	6	Pobřeží slonoviny	4	DRC	6	Kamerun	9,5
6	Súdán	4	Nigérie	3	Rovníková Guinea	5	Rovníková Guinea	8,5
7	Uganda	4	Tanzanie	3	Jižní Súdán	5	Ghana	7,2
8	Keňa	3	Uganda	2	Keňa	5	Jižní Súdán	4,4
9	Nigérie	2	Ghana	2	Angola	4	Keňa	4,2

(Zdroj: Wezeman, Béraud-Sudreau 2011: 7, SIPRI 2017)

8 Mine-Resistant Ambush Protected Vehicle – vozidla odolná proti minám a proti palebným přepadům

9 Demokratická republika Kongo

V tabulce 3 se nachází přehled zemí importující zbraně a vojenský materiál, na kterém lze názorně ilustrovat vzrůstající objem podílu Nigérie na nákupech tohoto vybavení. Nigerijské nákupy vojenského materiálu z Číny jsou malé, v celkovém objemu čínského exportu jde o 4 % v období 2005 – 2010. (Bromley et. al 2013: 43) Nemůžeme tedy prohlásit, že by v případě Nigérie docházelo k realizaci předpokládaného vztahu „ropa za zbraně“, neboť prostředky získané těžbou ropy exportované do Číny nejsou vysoké, vzhledem k objemu těchto dodávek. Rovněž je známo, že se Čína dlouhodobě snažila uplatnit jinou strategii rozvoje svého vlivu a přítomnosti v zemi a to pomocí přístupu „infrastruktura za ropu“. Není tedy zcela zjevná souvislost mezi exportem ropy do Číny a objemem dodávek zbraní opačným směrem, ač můžeme v menší míře sledovat snahu upevnit si postavení v zemi skrze spolupráci v potlačování ozbrojených skupin na území Nigérie, především v souvislosti s působením skupiny Boko Haram na severovýchodě země i ozbrojených skupin v deltě řeky Niger a tedy snahu zabezpečit své zájmy v podobě ochrany těžebních a infrastrukturních zařízení ropného průmyslu. (Bromley et al. 2013: 45-47)

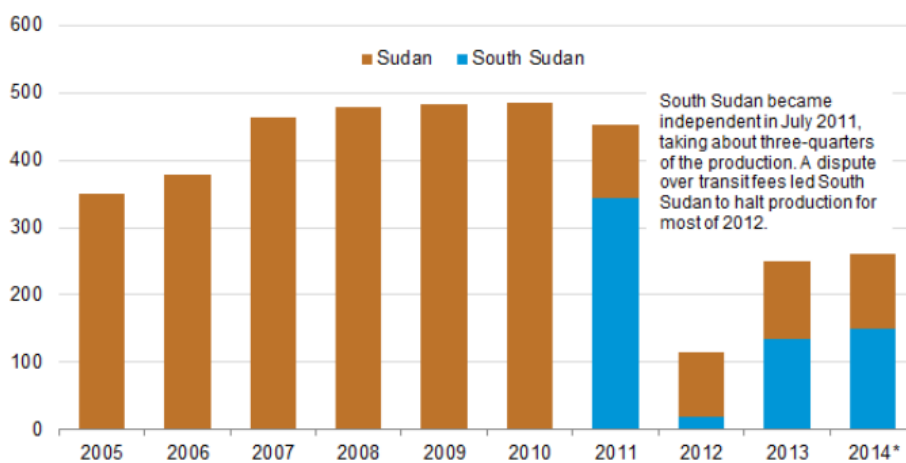
2.5 Súdán

Na začátku sedmdesátých let Súdán objevil své zásoby ropy. Extrémně chudé zemi trvalo téměř dvacet let, než začal svou produkci rozvíjet a vyvážet. Prokázané rezervy se v roce 2016¹⁰ pohybovaly okolo pěti miliard barelů, což tuto zemi řadí na 26. místo ve světě. (CIA 2017b) Súdánská vláda, v naději rozvoje těchto nově objevených ropných zásob rychle začala zvat zahraniční investory a nabízela úvěry a domácí pomoc zemím, které chtěly prozkoumat súdánská ropná pole. Kvůli měnícímu se stupni domácího konfliktu a politickému napětí zůstala súdánská infrastruktura nedostatečně rozvinutá a představovala velké riziko pro zahraniční investory. Pro Čínu, která viděla Súdán zároveň jako diplomatického spojence a zároveň jako partnera pro spolupráci, dávalo smysl začít investovat do rozvoje jeho ropného průmyslu. (Large 2011: 89) Čínská angažovanost v Súdánu je prvním případem, čínské pomoci africké zemi v rozvoji ropného průmyslu. Právě v Číně končí 86 % veškeré vytěžené ropy v Súdánu i

¹⁰ Jižní Súdán disponuje 3,75 miliardami barelů prokázaných zásob, což jej staví na 28. místo ve světě.

Jižním Súdánu dohromady. Celkové čínské působení v této africké zemi je jedinečné. Nejen že nakupuje natěženou ropu, často skrze výměnný obchod za zbraně, ale také zajišťuje samotnou těžbu a transport ropy.

Více než 10 let po započetí vývozu ropy se s rostoucí těžbou ekonomika rychle rozvíjela. S tím rostly přímé zahraniční investice. Secese Jižního Súdánu v roce 2011 znamenala hospodářský šok, neboť tato část země tvořila tři čtvrtiny celkové produkce Súdánu. Další ranou bylo déle než rok trvající přerušení těžby, a tedy pro Súdán znamenající výpadek příjmů za tranzit, v Jižním Súdánu o rok později. Propady v těžbě ropy zobrazuje graf 8. Tyto propady však nemají přílišný dopad na HDP země, ropný sektor netvoří podstatnou část příjmů, avšak je hlavním exportním artiklem. Právě orientace na neropné sektory – těžba zlata, produkce arabské gumy a celková orientace na zemědělství je výsledkem snahy země o nižší závislost na těžbě ropy. Totéž nelze tvrdit o Jižním Súdánu, který má většinu příjmů tvořenu právě příjmy z ropy.

Graf 8: Produkce ropy v Súdánu a Jižním Súdánu v období 2005–2014

Zdroj: EIA 2014b: 7

2.5.1 *Vývoj vzájemných vztahů*

Súdán dosáhl nezávislosti 1. ledna 1956 po období britsko-egyptské. Súdán se 4. února 1959 stal teprve čtvrtou zemí Afriky, se kterou navázala diplomatické styky Čína. (HSBA 2007: 1) Tyto vztahy byly dále rozvíjeny během vlády prezidenta Numairi v období 1969–1985. Čína se v tomto období podílela na výcviku súdánských ozbrojených sil a dodávala výzbroj. Vedle materiální podpory mířily do Súdánu také finance v podobě grantů a půjček. Prezident Numairi, byl v roce 1985 svržen Súdánskou lidově osvobozenou armádou (SPLA). (Large 2011: 89) O čtyři roky později se k moci dostává prezident al-Bašír a jeho Národní islámská fronta, což vede Súdán do mezinárodní izolace i jednostranným sankcím ze strany USA, především díky vazbám na teroristické organizace. (Large 2011: 90) Po nátlaku se o další tři roky později, v roce 1992, stahuje ze země americká těžební společnost Chevron. (Sutter 2010: 321) Díky tlaku západních zemí na demokratizaci súdánského režimu se Čína stává potenciálně výhodným partnerem, nejen v oblasti obchodu. (Dickey 2011: 73) Čína této možnosti využívá a postupně rozvíjí súdánský ropný průmysl, vzhledem k nestálé bezpečnostní situaci a probíhající druhou občanskou válkou, převážně na jihu země. (HSBA 2007: 1-2)

Čínská proměna z vývozce v jednoho z největších importérů ropy znamenala pro čínsko-súdánské vztahy proměnu z původně malého objemu obchodu do značného dotování súdánské ekonomiky, především zbrojení a pomoci s rozvojem ropné infrastruktury. (Large 2011: 89) V roce 1996 získává podíl v místní ropné společnosti the Greater Nile Petroleum Operating Company (GNPOC) spolu s malajskou společností Petronas, čímž získaly přístup k jedné z nejvýnosnějších ropných koncesí Súdánu v oblasti na jihu země. (Sutter 2010: 321) Díky investicím do infrastruktury tak Súdán mohl v roce 1999 poprvé vyvézt ropu a právě kvůli těmto investicím se zvyšuje snaha Číny udržovat a vylepšovat vztahy se Súdánem a po secesi také s Jižním Súdánem, včetně různých vůdců skupin ovládajících ropná pole. (Large 2011: 93 - 4)

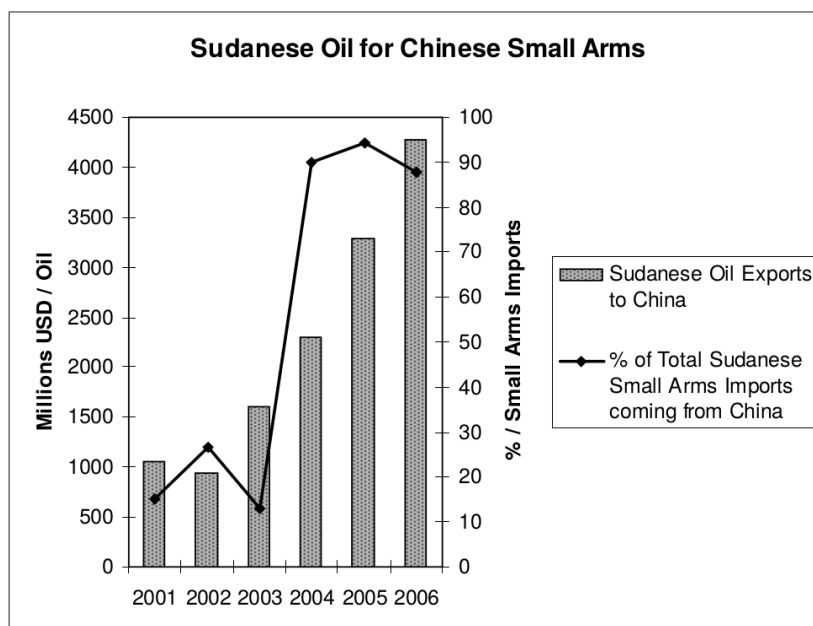
2.5.2 Ropný průmysl a vojensko-politický rozměr

První firmou vstupující do Súdánu v roce 1995 byla Čínská státní ropná společnost (CNPC), prostřednictvím které poskytla čínská strana úvěr ve výši 2,5 mld USD pro rozvoj súdánského ropného průmyslu, například vybudování ropovodu mezi ropnými poli v centrální části země a přístavem Port of Sudan. (Sutter 2010: 321) Od té doby Čína vybuďovala v Súdánu kompletní ropný průmysl. Vedle ropného průmyslu došlo k naplánování a realizaci projektů stavby letišť, vodních elektráren, textilního a dalšího průmyslu. (Dickey 2011: 74) Navzdory investicím do jiných oblastí se ukazuje víra Číny, že nejlepším prostředkem k zabezpečení stálého přístupu k súdánské ropě je rozvoj silných vojenských vztahů se Súdánem obzvláště skrze prostředky prodeje zbraní. (Sutter 2010: 321) Mezi prvními transakcemi byly v devadesátých letech dodávky min a leteckých pum a stavba tří zbraňových montážních linek poblíž Chartúmu. Zbraně vyrobené na místě mohly být převezeny rovnou k použití v súdánské severojižní občanské válce nebo do regionu Dárfúr, téměř bez logistické zátěže. (HSBA 2012: 6-8, HSBA 2013: 6)

Hlavní cesty, které Čína využívá k prodeji zbraní do Súdánu jsou především úvěry a výměnný obchod. Podle Human Rights First, čínská ExIm banka poskytla více než 1,27 mld. USD nízkouřokových nebo bezúročných úvěrů Súdánu v období 2000–10. (Large 2011: 91) Úvěry v této výši jsou jinak rezervovány pro zchudlé nebo zaostalé země, ale vzhledem k čínským investicím a ziskům ze súdánského ropného průmyslu, je Súdán méně závislý na přímé finanční podpoře z Číny, aby zabezpečil své zámořské zájmy, investice a přístup k cenným přírodním zdrojům. Súdánský ministr průmyslu, Dr. Awad Ahmed Al-Ja, přiznal, že „kolem 70 % domácího ropného příjmu je převedeno přímo k použití súdánskou armádou“, což je prohlášení, které víceméně potvrzuje, že zbraně nebo jiné prostředky, jsou pravděpodobně předány přímo do rukou armády v regionu Dárfúr. (Dickey 2011: 74–75) Graf 9 pak zobrazuje závislost příjmů z exportu súdánské ropy mířící přímo do Číny na procentuálním podílu importu malých zbraní¹¹ z Číny. Ten v období 2004–2006 dosahuje téměř sta procent, což znamená, že

11 Výraz malé zbraně zahrnuje lehké pěchotní zbraně – revolvery, pistole, karabiny a útočné pušky,

se Čína stala téměř výhradním dovozcem malých zbraní do Súdánu.

Graf 9: Súdánská ropa za čínské zbraně

Zdroj: Human Rights First 2008: 1

Čínské zbraně, které africké země (a tedy i Súdán) vlastní, ač prodělaly určité změny, zůstávají z větší části zastaralé. V drtivé většině jde o kopie sovětských zbraní vyráběných v padesátých a šedesátých letech. (Shinn 2009b: 8) Podle UN Security Council Sudan Committee, 88% lehkých zbraní v Dárfúru pochází z čínské produkce. Jde mimo jiné o útočné pušky 86S Norinco-made (založené na sovětských AK-47), 122mm houfnice, 130mm kanóny pro tank Type-59I, 122mm rakety a 57mm protiletadlové kanóny. V posledních letech dochází k prodeji i těžkých zbraní, především bojovými letouny Type-7M, přepravními letadly Y-8, lehkými tanky T-62 a bojovými stíhačkami F-7/FC-1/J-6/J-7. (Human Rights First. 2008: 1–2, SIPRI 2016) Další dodaná výzbroj je uvedena v tabulce 5 v přílohách. Vedle prodeje zbraní realizovaným dovozem z Číny, jsou další zbraně vyráběny přímo v Súdánu. (HSBA 2013: 6) Tah Číny vyrábět zbraně na súdánském území je prostředkem, jak se vyhnout mezinárodním sankcím, které zakazují takové prodeje do Súdánu, zatímco tou dobou Súdán dále zásobuje Čínu ropou výměnou za zbraně. (Dickey 2011: 75) Tento přístup je

samopaly a lehké kulometry.

příkladem snahy Číny zajistit ochranu svých investic, jak minulých, tak budoucích, do infrastruktury Súdánu a tedy svých zájmů v zemi, potažmo nástupnických zemí. Masivní import zbraní do Súdánu, potažmo Jižního Súdánu, ilustruje tabulka 4, jejíž obsahem je podíl devíti zemí na celkovém importu do subsaharské Afriky v období 1996–2015, rozdělené na pětiletá období. Od období 2001–2005 zaujímá Súdán čelní místa žebříčku, a v průběhu dalších patnácti let v úsilí nepolevuje. V posledním období se v tabulce objevuje i nově vzniklý Jižní Súdán, který se potýká s etnickými konflikty i protivládními skupinami.

Tabulka 4: 9 největších importérů zbraní v subsaharské Africe v období 1996–2015.

Období	1996–2000		2001–2005		2005–2010		2011–2015	
Pořadí	Importér	%	Importér	%	Importér	%	Importér	%
1	Angola	25	Súdán	29	Nigérie	20	Súdán	20,2
2	Etiopie	20	Etiopie	17	Súdán	16	Nigérie	18,1
3	Eritrea	12	Angola	16	Čad	9	Etiopie	16,3
4	DRC ¹²	9	Eritrea	9	Namibie	9	Tanzanie	11,5
5	Botswana	6	Pobřeží slonoviny	4	DRC	6	Kamerun	9,5
6	Súdán	4	Nigérie	3	Rovníková Guinea	5	Rovníková Guinea	8,5
7	Uganda	4	Tanzanie	3	Jižní Súdán	5	Ghana	7,2
8	Keňa	3	Uganda	2	Keňa	5	Jižní Súdán	4,4
9	Nigérie	2	Ghana	2	Angola	4	Keňa	4,2

(Zdroj: Wezeman, Béraud-Sudreau 2011: 7, SIPRI 2017)

¹² Demokratická republika Kongo

2.5.3 Mezinárodní dopady výměny ropy za zbraně v Súdánu

Probíhající čínské prodeje zbraní výměnou za súdánskou ropy způsobily odpor na mezinárodní úrovni. Ze statistického pohledu 60 % všech ropných rezerv v Africe je vyvezeno přímo do Číny, což je znepokojivé číslo. Prodej zbraní Súdánu, ale i jiným africkým zemím, je kritizován řadou západních zemí, včetně USA, Francie, ale i Ruskem, což se může zdát pokrytecké, neboť Rusko, ale i další země, včetně západních, rovněž dovážejí zbraně na africký kontinent, viz tabulka 1.

Mezinárodní organizace, především pak Rada bezpečnosti OSN rezolucí 1591 v roce 2006 potvrdila, že nejen Čína zasahovala do domácích afrických politických problémů, ale také to, že zbraně čínské výroby jsou aktivně využívány v domácích konfliktech. (UN 2005) V roce 2006 UN Sudan Committee podal hlášení S/2006/65 Radě bezpečnosti OSN týkající se použití zbraní čínské výroby v Súdánu. Toto hlášení uvádí způsoby, jakými Čína porušovala dřívější UN zbraňové embargo, mimo jiné tajný převoz zbraní přes hlavní město do regionu Dárfúr. Zpráva od UN Sudan Committee také ukázala převahu zbraní čínské výroby a jejich pokračující používání v dárfúrském konfliktu. (United Nations, Report on Resolution 1591: 37, HSBA 2007: 6).

Africké země, které obdržely čínské zbraně a pomoc, zatím reagují jinak. Dokud Čína aktivně investuje v Africe, mnoho z těchto národů je víc než nakloněno k vysokým politickým dialogům s Čínou. Podle průzkumu veřejného názoru z roku 2010 provedeného Afrobarometerem považuje většina Afričanů za pozitivní přispění Číny africkému kontinentu, ale je stále podezřívavá stran politického a ekonomického dopadu čínské vlády. (Gadzala, Hanusch 2010: 13–14) Kvůli rozsáhlým čínským ekonomickým a vojenským investicím do Súdánu je snadné vyvozovat závěr, že súdánská vláda byla přetvarována čínskou přítomností. Vzhledem k tomu, že konflikt v Dárfúru stále není mírově vyřešen, je vysoce pravděpodobné, že Čína bude dál prodávat zbraně do Súdánu výměnou za ropu, protože tento způsob obchodu je ověřen časem a prokazatelně oboustranně výhodný. Prezident čínské ExIm banky Li Ruogu poukázal „dlouhodobě, bez ohledu na formu čínských investic do Súdánu, všechny pomohou vyřešit situaci v Dárfúru“. (Bezlova 2017)

Závěr

Výsledky zkoumání vzájemných vztahů vybraných států subsaharské Afriky s Čínou odhalují, že jsou dlouhodobě na dobré úrovni. Jejich poměrně dlouhé budování, které je v případě některých dotčených států podpořeno i vzrůstající úrovní investic do rozvoje infrastruktury, průmyslu a těžby ropy a často i podporou z čínské strany na mezinárodní úrovni, především na půdě OSN, předesílá očekávání jejich dalšího pokračování. Jsou živeny čínským hladem po ropě a dalších surovinách nejen nerostného charakteru. Vzhledem k dalšímu nárůstu spotřeby ropy a dalších surovin a jejich potřebě importu, můžeme očekávat, že bude docházet k rozšiřování čínské přítomnosti na africkém kontinentu, stejně tak jako v jiných částech planety. Vzhledem k těmto okolnostem je zjevné, že toto hledání nových zdrojů surovin je motivováno honem za zdroji, než imperiální motivací rozšířit svůj politický vliv. Ten se dá považovat za relativně nízký, ač Čína občas využívá svého členství v Radě OSN ve prospěch svých zájmů, jak tomu bylo v případě občanské války v Súdánu. S tím se pojí i prodeje čínských zbraní na Africký kontinent, které v případě Súdánu a nově i Jižního Súdánu, byly a pravděpodobně stále jsou financovány z prodeje ropy do Číny.

Celkově je působení Číny ve zvolených státech subsaharské Afriky rozdílné. Na příkladu Angoly nebyl nalezen žádný případ, který by svědčil o hledané souvislosti mezi exportem ropy výměnou za zbraně, ačkoliv je Angola poměrně významným importérem této suroviny právě do Číny. V případě Nigérie sice dochází k importu zbraní z Číny, nicméně není potvrzeno, že by šlo o výměnu za ropu, především díky objemu samotného importu, který je, v porovnání s importem z jiných zemí nízký, i díky exportu ropy, které do Číny odchází marginální množství. Na Nigerijském příkladu lze pozorovat i selhání uplatňované strategie, která se setkala s nevolí u nástupnické vlády, která preferuje příjem z ropy v penězích, nikoliv v investicích do infrastruktury. Čínské působení v Súdánu je celkově velmi specifické s ohledem na uplatňovanou strategii, která se vymyká oběma dalším zkoumaným státům, které byly předmětem této práce. Právě na jeho příkladu došlo k potvrzení hypotézy předpokladu souvislosti mezi čínskými dodávkami zbraní výměnou prostřednictvím peněz za nerostné suroviny.

Podle dostupných zdrojů dochází v průběhu větší části udržování diplomatických vztahů k dodávkám čínských zbraní do Súdánu a v posledních dvaceti letech, kterými je zkoumání ohraničeno, k jejich výměně za dodávky ropy. Tento postup může být motivován, jak již bylo předesláno, ve snaze ochránit vybudovanou infrastrukturu, ač je za něj kritizována ze strany OSN či NGO's, například Human Rights First. Kritice se nevyhne ani na domácí půdě, kdy prodeje rezonují skrze čínskou vládu a nálady mezi lidmi, neboť ve skutečnosti porušují čínské zákony o vývozu. Takové prodeje nepovolují čínské vlastní zákony o prodeji zbraní, „The Three Principles“. Přesto je z příkladu Súdánu zjevné, že prodej zbraní výměnou za suroviny vyhovuje a nebude jej omezovat více, než musí, ač je vystavena tlaku mezinárodních organizací. Tento tlak bude muset čínská strana zvážit, protože dochází k vyzbrojování států, ve kterých probíhá občanská válka a zemí, ve kterých jsou porušována lidská práva.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Internetové zdroje

Afrobarometer: Working papers no. 117. Dostupné na: <http://afrobarometer.org/publications/wp117-african-perspectives-china-africa-gauging-popular-perceptions-and-their-economic> (8.1.2017)

Bezlova, Antoaneta. 2017. *China: as Role Model for African Development*. Inter Press Service News Agency. Dostupné online na: <http://www.ipsnews.net/2007/05/china-as-role-model-for-african-development/> (14.2.2017)

British Petrol (BP). 2014. *Country insights: China*. Londýn. Dostupné online na: http://www.bp.com/content/dam/bp/pdf/Energy-economics/Energy-outlook/Country_insights_China_2035.pdf (28.10.2016)

British Petrol (BP). 2014. *BP Statistical Review of World energy*. Londýn. Dostupné na: http://www.bp.com/content/dam/bp-country/de_de/PDFs/brochures/BP-statistical-review-of-world-energy-2014-full-report.pdf (15.10.2016)

Central Intelligence Agency. 2017a. *The World Factbook: Crude oil – proven reserves*. Dostupné online na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2244rank.html> (8.2.2017)

Central Intelligence Agency. 2017b. *The World Factbook: Sudan*. Dostupné online na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html> (28.6.2017)

Energy Information Administration (EIA). 2013. *Internacional Energy Outlook*. Dostupné na: [https://www.eia.gov/outlooks/ieo/pdf/0484\(2013\).pdf](https://www.eia.gov/outlooks/ieo/pdf/0484(2013).pdf) (28.6.2017)

Energy Information Administration (EIA). 2014a. *China*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/countries/analysisbriefs/China/china.pdf> (28.6.2016)

Energy Information Administration (EIA). 2015a. *What is energy security?* . Dostupné online na: <http://www.iea.org/topics/energysecurity/subtopics/whatisenergysecurity/> (28.6.2017)

Energy Information Administration (EIA). 2015b. *China*. Dostupné na: https://www.eia.gov/beta/international/analysis_includes/countries_long/China/china.pdf (28.6.2017)

Energy Information Administration (EIA). 2016a. *Country Analysis Brief: Angola*. Dostupné na: http://www.iberglobal.com/files/2016/angola_eia.pdf (28.6.2017)

Energy Information Administration (EIA). 2016b. *Country Analysis Brief: Nigeria*. Dostupné na: https://www.eia.gov/beta/international/analysis_includes/countries_long/Nigeria/nigeria.pdf (28.6.2017)

Energy Information Administration (EIA). 2014b. *Country Analysis Brief: Sudan*. Dostupné na: https://www.eia.gov/beta/international/analysis_includes/countries_long/Sudan_and_South_Sudan/sudan.pdf (28.6.2017)

Energy Information Administration (EIA). 2015b. *Trends in Renewable Energy Consumption and Electricity*. Dostupné na: <http://www.eia.gov/renewable/annual/trends/> (20.6.2017)

Environmental News Network (ENN). 2007. *China says is no threat to world energy security*. Dostupné na <http://www.enn.com/ecosystems/article/28138> (12.2.2017)

Eurasia Group. 2006. *China's overseas investments in oil and gas production*. Dostupné na: <https://uscc.gov/Research/china%E2%80%99s-overseas-investments-oil-and-gas-production> (28.6.2017)

Forum on China-Africa Cooperation (FOCAC). 2006. *China's African Policy*. Dostupné na <http://www.focac.org/eng/zt/zgdfzccwj/t230479.htm> (28.6.2016)

Greenan, Paul. 2012. „Jailed arms broker Gary Hyde's international deals“. BBC News 15.12.2012. Dostupné na: <http://www.bbc.com/news/uk-england-humber-20611401> (5.6.2017)

Human Rights First. 2008. *China's Arms Sales to Sudan*. Dostupné na: <https://www.humanrightsfirst.org/wp-content/uploads/pdf/080311-cah-arms-sales-fact-sheet.pdf> (28.6.2017)

HSBA. 2007. *Arms, oil, and Darfur: The evolution of relations between China and Sudan*. Sudan Human Security Baseline Assessment (HSBA) Issue Brief 7, červenec 2007. Dostupné na: <http://www.smallarmssurveysudan.org/fileadmin/docs/issue-briefs/HSBA-IB-07-Arms.pdf> (20.8.2016)

HSBA. 2012. *Business as usual: Arms flows to Darfur 2009-12*. Sudan Human Security Baseline Assessment (HSBA) Issue Brief 20, září 2012. Dostupné na: <http://www.smallarmssurveysudan.org/fileadmin/docs/issue-briefs/HSBA-IB-20-Arms-flows-to-Darfur-2009-12.pdf> (21.8.2016)

HSBA. 2013. *Pendulum swings: The rise and fall of insurgent militias in South Sudan*, Sudan Human Security Baseline Assessment (HSBA) Issue Brief 22, Listopad 2013. Dostupné na: <http://www.smallarmssurveysudan.org/fileadmin/docs/issue-briefs/HSBA-IB22-Pendulum-Swings.pdf> 18.8.2016)

Mthembu-Salter, Gregory. 2009. „China’s Engagement with the Nigerian Oil Sector“. In: SAIIA Policy briefing 11. South African Institute of International Affairs (SAIIA). Dostupné na: <https://www.africaportal.org/dspace/articles/china%E2%80%99s-engagement-nigerian-oil-sector> (28.6.2017)

Stockholm international peace research institute (SIPRI). 2017. *SIPRI Arms Transfers Database*. Dostupné na: <https://www.sipri.org/databases/armstransfers/> (28.6.2017)

United Nations Security Council. 2005. *Resolution 1591*. b.m. Dostupné na: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1591%20%282005%29 (25.5.2017)

United Nations. 2006. *Report of the Panel of Experts established pursuant to paragraph 3 of resolution 1591 (2005) concerning the Sudan*. New York: United Nations. Dostupné na: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2006/65 (28.6.2017)

United Nations. 2010. *United Nations Register of Conventional Arms: Report of the Secretary-General*. Dostupné na: <http://www.poa-iss.org/CASAUUpload/ELibrary/A-65-133-E.pdf> (28.6.2017)

Literatura

Bromley, Mark, Duchâtel, Mathieu a Holtom, Paul. 2013. *China's exports of small arms and light weapons*. SIPRI Policy Paper. SIPRI: Solna, Švédsko.

Buzan, Barry. 2005. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií.

Dickey, Lauren. 2011. „Weapons-for-oil Exchanges in Contemporary Sino-African Relations“. *Oregon Undergraduate Research Journal* 1, č. 1, s. 63 – 85. Dostupné na: <http://journals.oregondigital.org/index.php/OURJ/article/view/1541> (29.6.2017)

Drulák, Petr. 2010. *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál

Ejiofor, Tonna. 2009. *Sino-African Energy Relations: A Balanced or Lopsided Relationship?*. Dundee: University of Dundee.

Fürst, Rudolf et al. 2011. *Vzestup Indie a Číny: Přichází asijské století?* Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Gadzala, Aleksandra a Hanusch, Marek. 2010. *African perspectives on China-Africa: Gauging popular perceptions and their economic and political determinants*. b.m. b.n.

Gill, Bates a Reilly, James. 2007. „The tenuous hold of China Inc. In Africa“. In: *The Washington Quarterly*, roč. 30, č. 3, 2007, s. 37–52.

Karášková, Ivana. 2011. „Čínská politika energetické bezpečnosti: Hrozba nebo příležitost?“. In: *Vzestup Indie a Číny: Přichází asijské století?* Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Kodousová, Hedvika, Kuchyňková, Petra et al. 2014. *Energetická bezpečnost asijských zemí a Ruské federace*. Brno: Masarykova univerzita.

Krpec, Oldřich a Pšeja, Pavel. 2006. *Mezinárodní politická ekonomie*. Brno: Mezinárodní politický ústav

Large, Daniel. 2011. „The end of abstraction: China's development relations with Sudan“. In: *China and Africa: Development Relations*. New York: Routledge

Ocelík, Petr a Černoch, Filip. 2014. *Konstruktivismus a energetické bezpečnost v mezinárodních vztazích*. Brno: Masarykova univerzita

Plechanová, Běla. 2003. *Úvod do mezinárodních vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku Praha

Serge Michel. 2009. *China Safari: On the Trail of Beijing's Expansion in Africa*. New York: Nation Books.

Shinn, David. 2009a. *China's engagement in Africa*. Washington: CSIS.

Shinn, David. 2009b. „Chinese Involvement in African Conflict Zones“. In: *ChinaBrief*, roč. 9, č. 7, s. 7-10. Washington: The Jamestown Foundation.

Suchánek, Jiří. 2013. „Hodnotová východiska energetických strategií Číny a EU v Africe.“ *Mezinárodní vztahy* roč. 48, č. 1, 2013, s. 50-69.

Sutter, Robert. 2010. *Chinese foreign relations: Power and Policy since the Cold war*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers Inc.

Taylor, Ian. 2006. *China and Africa: Engagement and compromise*. London a New York: Routledge.

Tjønnealand, Elling. 2006. *China in Africa, Implications for Norwegian foreign policy and development policies*. Bergen: CMI.

Waisová, Šárka. 2009. *Současné otázky mezinárodní bezpečnosti*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Wezeman, Pieter, Wezeman, Siemon a Béraud-Sudreau, Lucie. 2011. *Arms Flows to Sub-Saharan Africa*. SIPRI Policy Paper. SIPRI: Solna, Švédsko.

Yergin, Daniel. 2015. *Ensuring energy security*. Dostupné na: <http://www.foreignaffairs.com/articles/61510/daniel-yergin/ensuring-energy-security>

Záhořík, Jan. 2009. „Mezinárodní souvislosti těžby v Africe“, in: *Středoevropské politické studie* roč. XI, č. 4, 2009, s. 284 - 306

Zeman, Petr. 2003. *Hrozba a riziko*, in: Zeman, P. eds. (2003): *Česká bezpečnostní terminologie*. Ústav strategických studií vojenské akademie v Brně.

Přílohy

Příloha č.1: Ilustrace 1: Mapa čínských ropných polí

Příloha č.2: Tabulka 5: Těžká výzbroj dodaná do Súdánu do roku 2014

Ilustrace 1: Mapa čínských ropných polí

Zdroj: EIA 2015: 8

Prifence/ Dodavatel (D) Licence (L)	Počet objednaných určení	Typové	Popis	Rok obj.	Roky dodání	Počet dodaných	Komentář
Súdán							
I: Čína	..	Type-63 107mm	Tažený raketomet	(2000)	2001-2013	(450)	Včetně licenční produkce v Súdánu jako TAKA-1
D: Čína	(4)	MiG-15UTM/Idget	Cvičný letoun	(1968)	1968-1969	(4)	Nejspíše Second-hand
	(10)	FT-5	Cvičný letoun	1969	1970	(10)	Spíše až 12 kusů
	(16)	MiG-17PF/Fresco-D	Stíhací letoun	(1969)	1970	(16)	
	(70)	Type-62	Lehký tank	(1970)	1971-1973	(70)	
	(50)	Type-59	Tank	(1971)	1972	(50)	
	(10)	Type-63	Lehký tank	(1978)	1978	(10)	
	(14)	F-6/Farmer	Stíhací letoun	(1980)	1981	(14)	Včetně 2 cvičných verzí FT-6
	(20)	M-30 122mm	Vlečné dělo	(1980)	1981	(20)	
	(20)	Type-59-1 130mm	Vlečné dělo	(1980)	1981	(20)	
	50	YW-531/Type-63	BYP	(1981)	1981	(50)	
	(12)	F-7A	Stíhací letoun	(1986)	1987	(12)	Včetně 2 cvičných verzí FT-7; nejspíše až 15
	10	Type-59-1 130mm	Vlečné dělo	(1988)	1989	10	
	18	D-30 122mm	Vlečné dělo	(1991)	1992	18	
	2	Y-8D	Transportní letoun	1991	1991	2	Neurčité označení
	(6)	F-7A	Stíhací letoun	(1995)	1997	(6)	Nejspíše až 7 kusů; Neurčité označení
	(10)	Type-85-1IM	Tank	(2001)	2002-2003	(10)	Al-Bashier
	(12)	A-5C/Fantán	Letoun vzdušné podpory	(2002)	2003	(12)	Nejspíše až 20 kusů
	(10)	WZ-551/Type-92	Bojové vozidlo	(2003)	2004	(10)	
	(9)	BT-6A	Cvičný letoun	(2004)	2005	(9)	
	(12)	K-8 Karakorum-8	Cvičný letoun	(2004)	2005-2008	(12)	Schopný bojového nasazení
	(50)	FN-6	Raketa Z-V	(2005)	2006	(50)	
	(450)	Red Arrow-8	Protitanková střela	(2009)	2009-2012	(450)	

Tabulka 5: Těžká výzbroj dodaná do Súdánu do roku 2014, zdroj: SIPRI 2016

Seznam obrázků, grafů a tabulek

Ilustrace 1: Mapa čínských ropných polí

Graf č.1: Čínský energetický mix 2012

Graf č.2: Čínská produkce a spotřeba ropy v období 1993 – 2016

Graf č.3: Podíl importu ropy do Číny podle země původu

Graf č.4: Čínská produkce a spotřeba zemního plynu v období 2000 – 2013 v bilionech krychlových stop

Graf č.5: Podíl importu LNG dle producentských zemí

Graf č.6: Instalovaná elektrická kapacita podle zdroje 2013

Graf č.7: Instalovaná elektrická kapacita dle zdroje, výhled 2040, celková předpokládaná instalovaná kapacita činí 2,265 Twh

Graf č.8: Produkce ropy v Súdánu a Jižním Súdánu v období 2005–2014

Graf č.9: Súdánská ropa za čínské zbraně

Tabulka 1: Exportéři zbraní do subsaharské Afriky

Tabulky 2 - 4: 9 největších importérů zbraní v subsaharské Africe v období 1996 – 2015 s barevným vyznačením dotčené země.

Tabulka 5: Těžká výzbroj dodaná do Súdánu do roku 2014